

EUROPOS AUDITO RŪMAI

Specialioji ataskaita Nr. 23

2012

ISSN 1831-0885

AR ES STRUKTŪRINĖS PRIEMONĖS SĖKMINGAI
PADĖJO GAIVINTI APLEISTAS PRAMONINES IR
KARINES VIETOVES?

Specialioji ataskaita Nr. 23 // 2012

AR ES STRUKTŪRINĖS PRIEMONĖS SĖKMINGAI PADĖJO GAIVINTI APLEISTAS PRAMONINES IR KARINES VIETOVES?

(pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą)

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1
Faks. +352 4398-46410
El. paštas: eca-info@eca.europa.eu
Tinklavietė: <http://eca.europa.eu>

Specialioji ataskaita Nr. 23 // 2012

Daug papildomos informacijos apie Europos Sąjungą yra internete.
Ji prieinama per portalą EUROPA (<http://europa.eu>).

Katalogo duomenys pateikiami šio leidinio pabaigoje.
Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2013

ISBN 978-92-9241-100-8
doi:10.2865/58024

© Europos Sąjunga, 2012
Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Printed in Luxembourg

TURINYS

Dalys

ŽODYNĖLIS

I–IV **SANTRAUKA**

1–12 **IŠVADAS**

1–3 **APLEISTOS VIETOVĖS EUROPOS SĄJUNGOJE**

4–6 **ES INTERVENCIJOS, SKIRTOS ATGAIVINTI APLEISTAS PRAMONINES IR KARINES VIETOVES**

7–12 **ES STRUKTŪRINĖS PRIEMONĖS, KURIOMIS BENDRAI FINANSUOJAMAS APLEISTŲ VIETŪVIŲ GAIVINIMAS**

13–17 **AUDITO APIMTIS IR TIKSLAI**

18–58 **PASTABOS**

18–34 **AR BUVO PASIEKTI ES BENDRAI FINANSUOJAMŲ GAIVINIMO PROJEKTŲ TIKSLAI?**

22–25 ATITAISYMO REZULTATAI NE VISADA TINKAMAI SERTIFIKUOJAMI

26–30 FIZINIŲ IŠDIRBIŲ POŽIŪRIU DAUGUMOS PROJEKTŲ TIKSLAI BUVO PASIEKTI, TAČIAU DAUGELIU ATVEJŲ PERTVARKYTA ŽEMĖ IR PASTATAI IKI ŠIOL NEBUVO UŽIMTI, KAIP BUVO TIKĖTASI

31 EKONOMINĖ VEIKLA SUKŪRĖ MAŽIAU DARBO VIETŲ NEI TIKĖTASI

32–34 VISI PROJEKTAI TURĖJO SVARBIŲ YPATUMŲ, TURĖJUSIŲ TEIGIAMĄ POVEIKĮ JŲ TVARUMUI

35–45 **AR NUSTATANT PRAMONINIŲ IR KARINIŲ VIETŪVIŲ GAIVINIMUI SKIRTOS PAGALBOS TIKSLUS BUVO REMIAMASI GRIEŽTAIS KRITERIJAI?**

37–42 VISOS VALSTYBĖS NARĖS TURI APLEISTŲ VIETŪVIŲ GAIVINIMO POLITIKĄ, PAREMTĄ KELETU PRIPAŽINTŲ PRINCIPŲ...

43–44 ... TAČIAU TAI, KAD NĖRA IŠSAMAUS IR TINKAMO APLEISTŲ VIETŪVIŲ REGISTRO, KURIS TAIP PAT APIMTŲ UŽTERŠTAS VIETOVES, TRUKDO NUSTATYTI PRIORITETUS

45 GALIMA DAUGIAU NUVEIKTI SKATINANT TAIKYTI GERIAUSIĄ GAIVINIMO PRAKTIKĄ

46–58 AR REZULTATAI BUVO PASIEKTI MAŽIAUSIOMIS ES BIUDŽETO SĄNAUDOMIS?

48 NE VISUOMET BUVO ĮVERTINTAS VIEŠOSIOS PARAMOS, ĮSKAITANT ES LĖŠAS, POREIKIS IR...

49 ... JEI JIS BUVO ATLIKTAS, FINANSAVIMO SPRAGOS VERTINIMAI TURĖJO TRŪKUMŲ

50–55 VALDŽIOS INSTITUCIJOS ŽINO PRINCIPĄ „TERŠĖJAS MOKA“, TAČIAU NĖ VIENU ATVEJU TERŠĖJAS NEPRISIĖMĖ VISOS NUKENKSMINIMO KAINOS

56 NETINKAMAI TAIKOMOS VALSTYBĖS PAGALBOS TAISYKLĖS

57–58 MAŽOS GALIMYBĖS SUSIGRĄŽINTI VIEŠOSIOS PARAMOS LĖŠAS, KAI PROJEKTAI DUODA DAUGIAU PAJAMŲ NEI TIKĖTASI

59–73 IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS**59–63 BENDRA IŠVADA****64–65 KARINIŲ IR PRAMONINIŲ VIETŪVIŲ GAIVINIMO TIKSLŲ PASIEKIMAS****66–68 ES PARAMOS SKYRIMO GAIVINTI PRAMONINES IR KARINES VIETOVES KRITERIJAI****69–73 PASIEKTŲ REZULTATŲ KAINA**

I PRIEDAS. STRUKTŪRINĖS PRIEMONĖS, PAGAL KURIAS FINANSUOJAMAS KARINIŲ IR PRAMONINIŲ VIETŪVIŲ GAIVINIMAS (2000–2006 M. IR 2007–2013 M. LAIKOTARPIAI)

II PRIEDAS. 27 AUDITUOTŲ PROJEKTŲ IMTIS

KOMISIJOS ATSAKYMAI

ŽODYNĖLIS

Apleista vietovė: Vietovė, kurią paveikė ankstesnis jos ar aplinkinės žemės naudojimas (šioje ataskaitoje – pramoninis ir karinis), kuri yra neprižiūrima ar nepakankamai naudojama ir kurią norint vėl paversti naudinga, reikalinga intervencija. Ji gali būti užteršta arba neužteršta.

Didelės apimties projektas: Didesnės kaip 50 milijonų eurų vertės projektas, kurį prašoma bendrai finansuoti iš ERPF ar SF. Tokie projektai paprastai apima įvairias veiklas, paslaugas ar darbus, skirtus atlikti nedalomą tiksliai nustatyto ekonominio arba techninio pobūdžio užduotį, turinčią aiškiai apibrėžtus tikslus.

EAA: Europos aplinkos agentūra. EAA narės yra 27 ES valstybės narės bei Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija, Šveicarija ir Turkija.

Europos regioninės plėtros fondas (ERPF): Finansinis instrumentas, kurio paskirtis – skatinti ES regionų ekonominę ir socialinę sanglaudą. ERPF intervencinės priemonės daugiausia įgyvendinamos per veiksmų programas, apimančias daug projektų.

Finansavimo spragos metodas: Metodas, kuriuos siekiama užtikrinti, kad pajamų duodantys projektai gautų tik būtinus viešuosius išteklius, taip išvengiant nepagrįsto perdėto finansavimo. Dotacija negali viršyti skirtumo tarp projekto diskontuotų sąnaudų ir jo grynųjų diskontuotų pajamų.

Gaivinimas / atitaisymas / pertvarka: Kaip suprantama šioje ataskaitoje, pramoninių ir karinių vietovių gaivinimą priklausomai nuo vietovės būklės gali sudaryti du veiksmų tipai:

- a) atitaisymas: veiksmas, kuriuo stabilizuojama žemė ir šalinami, kontroliuojami, sulaikomi ar mažinami dirvožemyje, paviršiniame ir požeminiame vandenyje, augaluose ir pastatuose esantys teršalai, siekiant, kad apleista vietovė nebekeltų didelio pavojaus žmonėms ir aplinkai, atsižvelgiant į dabartinį jos naudojimą ir patvirtintą jos naudojimą ateityje;
- b) pertvarka: veiksmas neužterštoje vietovėje, arba kaip antrasis etapas atitaisytoje vietovėje, kuriuo žemė ir pastatai paruošiami numatytam galutiniam jų naudojimui. Pertvarka gali apimti senų pastatų nugriovimą, kraštovaizdžio formavimą, žemės padalijimą ir pagrindinės infrastruktūros, kaip antai komunalinių paslaugų ir kelių, kūrimą ir kartais statybos darbus.

Naudos gavėjas: Viešas ar privatus juridinis asmuo, gaunantis ERPF ar Sanglaudos fondo paramą, skirtą atgaivinti apleistą pramoninę ar karinę vietovę (kartais dar vadinamas „projekto teikėju“, o šioje ataskaitoje dar „vystytoju“). Neretai atgaivintoje vietovėje naudos gavėjas parduoda ar išnuomoja žemės sklypus ar pastatus investuotojams.

Programavimo laikotarpis: Daugiametė programa, pagal kurią yra planuojamos ir vykdomos struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo išlaidos.

Sanglaudos fondas (SF): Finansinis instrumentas, kurio paskirtis – sustiprinti ekonominę ir socialinę sanglaudą, finansuojant aplinkos ir transporto projektus tose valstybėse narėse, kurių BVP vienam gyventojui yra mažesnis nei 90 % ES vidurkio.

Struktūrinės priemonės: Šioje ataskaitoje tai Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo intervencijos.

Suderinti veiksmai apleistų vietovių ir ekonomikos gaivinimo tinkle (CABERNET): Europos ekspertų tinklas sprendžiantis problemas, kylančias gaivinant apleistas vietas: šio tinklo tikslas – skatinti apleistų vietovių reabilitaciją tvaraus vystymosi linkme, dalijantis patirtimi visoje Europoje, siūlant naujas priemones ir valdymo strategijas bei sukuriant sąlygas suderintai mokslinių tyrimų veiklai. Iš pradžių ES rėmė CABERNET pagal Penktąją bendrąją mokslinių tyrimų programą.

Tinklas pramonės užterštos žemės Europoje problemoms spręsti (NICOLE): Užterštos žemės Europoje valdymo forumas. Šio forumo tikslas – skatinti bendradarbiavimą tarp pramonės įmonių, akademinio sluoksnio atstovų ir paslaugų teikėjų, kuriant ir pritaikant tvarias technologijas pramoninės ir karinės veiklos užterštos žemės valdymo srityje. Iš pradžių ES rėmė NICOLE pagal Ketvirtąją bendrąją mokslinių tyrimų programą.

Užteršta vietovė: Vietovė, kurioje, patvirtintais duomenimis, yra tiek dėl žmogaus veiklos patekusių pavojingų medžiagų, kad jos kelia didelį pavojų žmonių sveikatai arba aplinkai. Rizika vertinama, atsižvelgiant į dabartinį žemės naudojimą ir patvirtintą žemės naudojimą ateityje. Dažniausiai sutinkamos užterštų vietovių kategorijos yra apleistos pramoninės ir karinės vietovės, sąvartynai ir žemės ūkio paskirties žemė.

Valdymo institucija: Nacionalinė, regioninė ar vietos valdžios institucija arba valstybinė ar privati įstaiga, valstybės narės paskirta valdyti konkrečią veiksmų programą.

Veiksmų programa (VP): Komisijos patvirtinta struktūrinių fondų lėšas gaunančių valstybių narių investicijų programa, kurioje pateiktas nuoseklus, daugiametis priemonės apimantis prioritetų rinkinys.

Viešosios ir privačiosios partnerystės bendrovė (VPP): Gaivinimo darbams atlikti įsteigtas subjektas, bendrai priklausantis viešajam ir privačiajam sektoriui.

Žalioji zona: Neužstatyta žemė mieste ar kaimo vietovėje, naudojama žemės ūkiui, kraštovaizdžiui formuoti arba palikta gamtai.

SANTRAUKA

I.

Per pastaruosius dešimtmečius radosi vis daugiau ir daugiau apleistų ir nenaudojamų pramoninių ir karinių vietovių. Manoma, kad jų skaičius Europoje siekia nuo kelių šimtų mažose valstybėse narėse iki kelių šimtų tūkstančių didesnėse, turtingą pramonės istoriją turinčiose valstybėse narėse. Daugelis apleistų vietovių yra užterštos. Siekiant apsaugoti žmonių sveikatą ir sumažinti miestų plėtimąsi, ES struktūrinėmis priemonėmis skatinamas apleistų vietovių gaivinimas ir panaudojimas kitiems tikslams.

II.

Audito metu Audito Rūmai vertino, ar buvo pasiekti projektų tikslai, ar sprendžiant, kam skirti ES paramą, buvo remiamasi griežtais kriterijais ir ar rezultatai buvo pasiekti mažiausia kaina ES biudžetui. Audito Rūmai tiesiogiai auditavo 27 gaivinimo projektų veiklos rezultatus ir nagrinėjo valstybių narių apleistų vietovių gaivinimo priemones, sudarančias konkrečių bendrai finansuojamų intervencijų pagrindą.

III.

Audito Rūmai padarė išvadą, kad:

- a) atitaisymo darbų rezultatai ne visuomet tinkamai sertifikuoti ir yra dideli skirtumai tarp nacionalinių dirvožemio užterštumo tikrinimo verčių. Nors fizinių išdirbių požiūriu daugumos projektų tikslai buvo pasiekti, daugeliu atvejų pertvarkyta žemė ir pastatai nebuvo užimti, kaip buvo planuota; darbo vietų buvo sukurta mažiau nei tikėtasi. Kodėl pasiekti rezultatai tokie kuklūs, padeda paaiškinti du pagrindiniai veiksniai: ekonomikos nuosmukis ir patikimos rinkos analizės, pagrindžiančios šių vietovių vystymą, nebuvimas, arba tai, kad į tokią analizę neatsižvelgta. Visi projektai turėjo tam tikrų svarbių ypatumų, padedančių užtikrinti ilgalaikį tvarumą, tačiau tik du trečdaliai šių projektų buvo įtraukti į integruotą vystymo planą;
- b) visose valstybėse narėse apleistų vietovių politika paprastai įgyvendinama naudojant vietos planavimo priemones, kurios skatina taikyti tam tikras pagrindines geriausias praktikas, antai pirmenybę teikti apleistų vietovių gaivinimui, užuot naudotus žaliąsias zonas, nors laikinas apleistų vietovių naudojimas skatinamas retai. Tačiau tai, kad nėra išsamaus ir tinkamo apleistų vietovių registro, kuris taip pat apimtų užterštas vietas, trukdo nustatyti prioritetus. Pagal struktūrinių fondų reglamentus nereikalaujama integruoto vystymo plano ir apleistų vietovių panaudojimo pirmumas žaliųjų zonų atžvilgiu nėra pakankamai remiamas;
- c) rezultatus galima buvo pasiekti mažesne kaina nacionaliniams ir ES biudžetams, kadangi devynių projektų atveju dotacija nebuvo pagrįsta pajamų įvertinimu, o kur pajamos buvo įvertintos, puse atvejų buvo nustatyta trūkumų. Iš nacionalinių ir ES fondų buvo taip pat finansuota aplinkosaukinio atitaisymo sąnaudų dalis, kadangi nebuvo nuosekliai taikomas principas „moka teršėjas“ ir buvo apeitos kai kurios valstybės pagalbos taisyklės. Struktūrinių fondų reglamentų nuostatos ir konkrečios sprendimų dėl dotacijų gaivinimo projektams išlygos nesudaro pakankamų galimybių susigrąžinti viešosios pagalbos lėšas tais atvejais, jei projektai duoda daugiau pajamų nei buvo tikėtasi.

SANTRAUKA

IV.

Audito Rūmai rekomenduoja, kad:

- a) valstybės narės reikalautų iš projektų teikėjų atlikti rinkos analizę ir išnagrinėti atitinkamas galimo apleistų vietovių naudojimo ateityje galimybes. Jos turėtų pareikalauti, kad apleistų vietovių gaivinimo projektai būtų įtraukti į integruotą vystymo planą ir kad atitaisymo rezultatus sertifikuotų kompetentinga institucija arba akredituota įstaiga;
- b) valstybės narės, rengdamos apleistų vietovių gaivinimo strategijas, nustatytų aiškius tikslus; stengtųsi nenaudoti žaliųjų zonų, nebent to labai reikėtų, o priešingu atveju reikalautų taikyti kompensavimo priemones; numatytų priemones, skirtas problemiškomis vietovėms, kurios yra privati nuosavybė, o savininkas nesiima būtinų veiksmų; bei numatytų dažniau laikinai panaudoti atgaivintas apleistas vietoves kaip žaliąsias zonas ir sukurti apleistų ir užterštų vietovių registrus su pakankama standartizuota informacija, leidžiančia nustatyti prioritetines intervencijas;
- c) valstybės narės kruopščiai įvertintų kiekvieno projekto finansavimo spragą. Jos turėtų reikalauti, kad principo „moka teršėjas“ taikymas būtų nustatytas kaip sąlyga ES finansavimui skirti. Jos turėtų taikyti visas su Komisija sutartas valstybės pagalbos schemas nuostatas. Jos turėtų įtraukti sugrąžinimo išlygą į visus sprendimus dėl dotacijų gaivinimo projektams, kad vėliau turėtų galimybę iš naujo įvertinti projektų finansinius rezultatus, atsižvelgiant į galimus pokyčius per ilgesnį laikotarpį (pavyzdžiui, per 15 metų) ir galimybę, jei projektai sukūrė didesnes pajamas nei tikėtasi, susigrąžinti dalį dotacijos arba visą dotaciją. Komisija turėtų prižiūrėti kaip taikomos tokios susigrąžinimo išlygos;
- d) Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis bei remdamasi moksliniais įrodymais ir gera praktika, pasiūlytų ES standartus, leidžiančius apibrėžti užterštas vietoves bei rizikas, kurias jos kelia aplinkai ir sveikatai, taip pat konkrečių vietovių atitaisymo, atsižvelgiant į galutinį jų naudojimą, standartų nustatymo metodiką. Ji turėtų skatinti integruotą vystymo metodą ir reikalauti, kad bendrai finansuojami apleistų vietovių gaivinimo projektai būtų įtraukti į integruotą vystymo planą;
- e) Komisija ir valstybės narės skatintų taikyti geriausią apleistų vietovių gaivinimo praktiką ir teiktų pirmenybę apleistų vietovių gaivinimui, užuot naudojus žaliąsias zonas.

1 nuotrauka. Garsaus bokšto miesto centre renovacija ir konversija šalia neveikiančios elektrinės pertvarkomos į kultūros ir meno centrą (Lodzė, Lenkija)

ĮVADAS

APLEISTOS VIETOVĖS EUROPOS SĄJUNGOJE

1. Per pastaruosius dešimtmečius tapo tinkamos naudoti vis daugiau ir daugiau apleistų pramoninių ir karinių vietovių. Manoma, kad jų skaičius Europoje siekia nuo kelių šimtų mažose valstybėse narėse iki kelių šimtų tūkstančių didesnėse, turtingą pramoninę istoriją turinčiose valstybėse narėse¹. Apleistos vietovės dažnai yra ekonominį ir socialinį nuosmukį patiriančių regionų ir miestų teritorijose. Apleistos pramoninės ir karinės vietovės daro didelį neigiamą poveikį aplinkai, ekonomikai ir socialiniam gyvenimui.

2 nuotrauka. Žarna, per kurią į užterštą gruntą prie plieno liejyklos švirkščiami valymo skysčiai (Dunauivarošas, Vengrija)

2. Didelė dalis apleistų vietovių yra užterštos, ir tokio palikimo išvalymui prireiks dešimtmečių bendrų pastangų. Europos aplinkos agentūros (EAA) vertinimu yra 250 000 užterštų vietovių ir 3 milijonai galimai užterštų vietovių, kurias būtina ištirti, siekiant nustatyti, ar reikalingas atitaisymas. Maždaug 70 % atvejų taršos priežastis buvo karinis ar pramoninis naudojimas².

¹ CABERNET (2006 m.), Tvarus apleistų vietovių atgaivinimas (remiantis valstybių narių surinktais dešimtojo dešimtmečio pabaigos pirmojo dešimtmečio pradžios duomenimis).

² EAA (2007 m.), Pažanga valdant užterštas vietas (CSI 015). Kiti taršos šaltiniai yra atliekų sąvartynai ir žemės ūkio veikla.

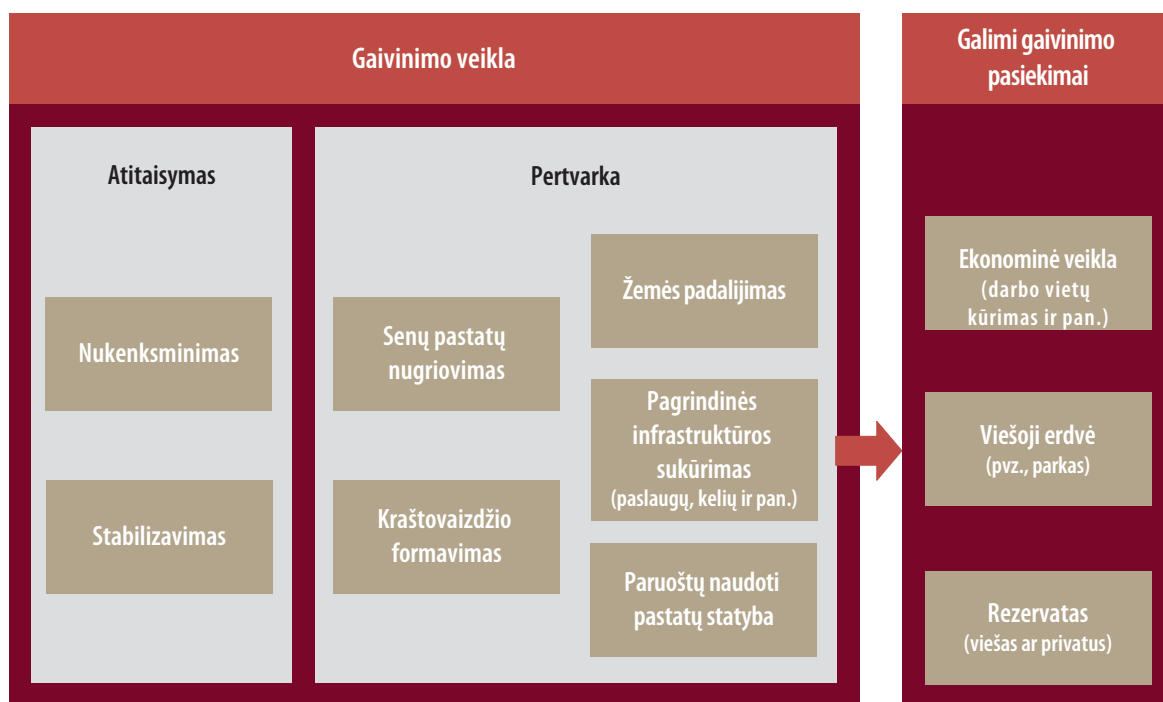
3. Atgaivinus apleistas vietas, pasiekiami įvairių rezultatų: atgyja ekonominė veikla, sukuriamos viešosios erdvės arba žemės rezervai. Ekonominės veiklos atveju, pertvarka apima pastatų statybą arba sklypų parengimą parduoti investuotojams. Šia veikla užsiimti gali privatus ar viešas projekto teikėjas. Tik iš ūkinės veiklos tikimasi, kad bus sukurtos darbo vietos (žr. **1 iliustraciją**).

ES INTERVENCIJOS, SKIRTOS ATGAIVINTI APLEISTAS PRAMONINES IR KARINES VIETOVES

4. Gaivinimas yra taikomas kaip aplinkos politikos ir erdvinio vystymo valstybėse narėse sudėtinė dalis.

1 ILIUSTRACIJA

VEIKLA PRAMONINĖJE IR KARINĖJE APLEISTOJE VIETOVĖJE IR GALIMI REZULTATAI

Šaltinis: Europos Audito Rūmai.

5. Kai vietovėje yra užterštumo problema, ypatingai svarbios yra ES aplinkos direktyvos. Šiose direktyvose daug dėmesio skiriama taršos prevencijai³ bei paviršinio ir požeminio vandens valdymui ir kontrolei⁴.
6. Sanglaudos politika skatinama taikyti integruotą vystymo metodą ir visų pirma naudoti apleistas vietas, o ne žaliąsias zonas⁵.

3 nuotrauka. Naujų konstrukcijų montavimas buvusioje elektrinėje (Lodzė. Lenkija)

³ 2008 m. sausio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva Nr. 2008/1/EB (OL L 24, 2008 1 29, p. 8), panaikinanti 1996 m. rugsėjo 24 d. Tarybos direktyvą 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (OL L 257, 1996 10 10, p. 26), 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamųjų teršalų (OL L 334, 2010 12 17, p. 17) ir 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) (OL L 143, 2004 4 30, p. 56).

⁴ 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL L 327, 2000 12 22, p. 1) ir 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/118/EB dėl požeminio vandens apsaugos nuo taršos ir jo būklės blogėjimo (OL L 372, 2006 12 27, p. 19).

⁵ 2006 m. spalio 6 d. Tarybos sprendimas 2006/702/EB dėl Bendrijos sanglaudos politikos strateginių gairių (OL L 291, 2006 10 21, p. 11); COM(2004) 60 *final* – Siekiant teminės miestų aplinkos strategijos; COM(1999) 344 *final* – Struktūriniai fondai ir jų koordinavimas su Sanglaudos fondo gairėmis 2000–2006 m. laikotarpio programoms, 2000 m. balandžio 28 d. priimtos Komisijos URBAN II Bendrijos iniciatyvos gairės.

ES STRUKTŪRINĖS PRIEMONĖS, KURIOMIS BENDRAI FINANSUOJAMAS APLEISTŲ VIETŪVIŲ GAIVINIMAS

- 7.** Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) ir Sanglaudos fondas (SF) gali bendrai finansuoti apleistų vietovių gaivinimą finansuoti tinkamuose valstybių narių regionuose. Toliau abu šie fondai vadinami struktūrinėmis priemonėmis. Konkretaus projekto atveju parama gali siekti iki 85 % jo tinkamų finansuoti išlaidų⁶.
- 8.** Visas apleistų vietovių gaivinimui skirtas finansavimas per du šio audito metu tikrintus laikotarpius pagrindinėse valstybėse narėse parodytas **1 lentelėje**. Išsami apžvalga pagal valstybes narės pateikta **I priede**.
- 9.** Bendrai finansuoti projektai apėmė įvairius gaivinimo darbus:
- užterštos ir nestabilios žemės atitaisymas (žr. **2 ir 9 nuotraukas**);
 - vietovių pertvarką⁷ (žr. **7 nuotrauką**);
 - arba visą užterštų apleistų vietovių gaivinimo procesą, derinant atitaisymo ir pertvarkos priemones (žr. **1, 3, 4, 5, 6, 8 ir 10 nuotraukas**).

⁶ Nuo 2007 m., siekiant padėti grąžinti finansinius išteklius į apyvartą ir pagreitinti investicijas į Europos miestų teritorijas, valstybės narės galėjo pasirinkti investuoti dalį jiems skirtų ES struktūrinių priemonių lėšų į JESSICA apyvartinius fondus. Tuo metu, kai buvo atliekamas auditas, tokie fondai buvo tik pradėti kurti ir tik labai maža jų dalis buvo skirta apleistoms vietovėms gaivinti.

⁷ Šio audito metu nagrinėjais programavimo laikotarpiais būstų statyba nebuvo tinkama finansuoti ERPF ir Sanglaudos fondo lėšomis.

1 LENTELĖ

APLEISTŲ VIETŪVIŲ GAIVINIMUI SKIRTAS FINANSAVIMAS IR PAGRINDINĖS JĮ GAUNANČIOS VALSTYBĖS NARĖS

	2000–2006	2007–2013
Skirtas finansavimas	2,3 milijardo eurų	3,4 milijardo eurų
Pagrindinės gavėjos	Vokietija, Ispanija, Prancūzija	Vengrija, Čekijos Respublika, Vokietija, Rumunija, Italija, Lenkija

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis Komisijos pateiktais duomenimis.

10. Bendrai finansuojami projektai priklauso veiksmų programoms, kurios įgyvendinamos taikant pasidalijamąjį valdymą, o galutinė atsakomybė už ES biudžeto vykdymą tenka Komisijai⁸. Konkrečiai:

- a) Komisija veda derybas dėl valstybių narių pasiūlytų programų ir jas tvirtina bei skiria joms lėšas;
- b) valstybės narės ir regionai šias programas valdo, jas įgyvendina atrenkdamos projektus, jas kontroliuoja ir vertina;
- c) Komisija dalyvauja programų stebėjime, skiria ir išmoka patvirtintas išlaidas bei tikrina kontrolės sistemas.

11. 2000–2006 m. programavimo laikotarpiu Komisija Sanglaudos fondo projektams ir ERPF didelės apimties projektams (projektams, kurių bendros išlaidos viršijo 50 milijonų eurų) taikė specialią tvirtinimo procedūrą. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu Komisija turi patvirtinti tik 50 milijonų eurų viršijančius projektus⁹.

12. Svarbų vaidmenį pramoninių ir karinių vietovių gaivinimo srityje vaidina du Komisijos generaliniai direktoratai:

- už ES regioninės politikos srities biudžetą, iš kurio bendrai finansuojamas pramoninių ir karinių vietovių gaivinimas, yra atsakingas Regioninės ir miestų politikos GD;
- už ES aplinkos politiką yra atsakingas Aplinkos GD. Jis privalo stebėti susijusių direktyvų įgyvendinimą ir konkrečių tikslų vykdymą, o jam nagrinėjant veiksmų programos pasiūlymų ir didelės apimties projektų kokybę, jį konsultuoja Regioninės ir miestų politikos GD¹⁰.

⁸ ES sutarties 17 straipsnio 1 dalis ir SESV 317 straipsnis.

⁹ Nuo 2007 m. sausio 1 d. iki 2010 m. birželio 25 d. ši suma aplinkosaugos projektų atveju sudarė 25 milijonus eurų.

¹⁰ 2000–2006 m. programavimo laikotarpiu Regioninės ir miestų politikos generalinis direktoratas Aplinkos generalinį direktoratą taip pat konsultavo dėl Sanglaudos fondo projektų paraiškų.

AUDITO APIMTIS IR TIKSLAI

- 13.** Pagrindinis audito tikslas buvo įvertinti, ar ES struktūrinės priemonės sėkmingai rėmė apleistų pramoninių ir karinių vietovių gaivinimą.
- 14.** Audito Rūmai įvertino, ar:
- buvo pasiekti ES bendrai finansuojamų gaivinimo projektų tikslai;
 - ar pramoninių ir karinių vietovių gaivinimui skirtos pagalbos tikslai buvo pagrįsti griežtais kriterijais;
 - ar rezultatai pasiekti mažiausia kaina ES biudžetui.
- 15.** Auditas buvo atliekamas Komisijoje ir penkiose valstybėse narėse, kurių su 2000–2006 m. ir 2007–2013 m. programavimo laikotarpių programomis susijusios išlaidos buvo didžiausios: Vokietija, Jungtinė Karalystė, Vengrija, Lenkija ir Čekijos Respublika.
- 16.** Buvo išnagrinėta iš ERPF ar SF finansuotų 27 projektų, kuriems iš viso buvo skirta 231 milijonas eurų ES bendrojo finansavimo, imtis (žr. **II priedą**).
- pagal keturis iš šių 27 projektų buvo vykdomi tik atitaisymo veiksmai, pagal šešis – tik pertvarkos veiksmai, o pagal 17 – ir atitaisymo, ir pertvarkos;
 - darbo vietų kūrimas buvo 23 iš 27 projektų tikslas;
 - 22 į imtį įtraukti 2000–2006 m. programavimo laikotarpio projektai buvo užbaigti, tuo tarpu 5 į ją įtraukti 2007–2013 m. programavimo laikotarpio projektai buvo dar vykdomi¹¹.
 - 22 į imtį įtrauktus ERPF projektus buvo patvirtinusios valdymo institucijos valstybių narių lygmeniu, tuo tarpu kitus penkis (keturis didelės apimties ERPF projektus ir vieną SF projektą) taip pat patvirtino Komisija.

¹¹ Projekto įgyvendinimas paprastai trunka keletą metų. Todėl užbaigtus projektus teko rinktis iš 2000–2006 m. programavimo laikotarpio, kuriuo Vokietija ir Jungtinė Karalystė buvo pagrindiniai naudos gavėjai ir todėl buvo atrinktos šiam auditui.

4 nuotrauka. Buvusios anglių kasyklos šlako kaupų vietoje statomi keliai ir komunaliniai įrenginiai (Javožnas, Lenkija)

- 17.** Projektų dokumentai buvo peržiūrėti Komisijoje, veiksmų programą valdančioje institucijoje ir naudos gavėjo lygmeniu. Auditorių darbo grupė apklausė Komisijos, už erdvinį vystymą atsakingų regioninių ir vietos valdžios institucijų, už atrinktųjų atitaisymo ir pertvarkos projektų parengimą ir įgyvendinimą atsakingų viešų ar privačių bendrovių atstovus.

PASTABOS

AR BUVO PASIEKTI ES BENDRAI FINANSUOJAMŲ GAIVINIMO PROJEKTŲ TIKSLAI?

- 18.** Gaivinimo pasiekimus galima išmatuoti fizinius įgyvendinimo aspektus atspindinčiais išdirbių rodikliais ir rezultatų rodikliais, kurie turėtų atspindėti, koku mastu buvo patenkinti poreikiai, kuriems patenkinti projektas buvo skirtas¹².
- 19.** Visuotinai priimta laikyti geromis tam tikras praktikas¹³, turinčias teigiamą poveikį ilgalaikiam atgaivintos vietovės ir joje pasiektų rezultatų tvarumui, kaip antai:
- nukenksminimo darbus sertifikuoja kompetentinga institucija arba akredituota įstaiga;
 - atitinkamame regione laikomasi jame galiojančių erdvinio planavimo taisyklių;
 - yra parengtas integruotas vystymo planas, į kurį įtraukti konkretūs ir vietos socialinėmis ekonominėmis aplinkybėmis labiausiai tinkami verslo sektoriai bei mažos ir vidutinės įmonės (MVĮ), atsižvelgiant į konkrečias turimų žinių ir įgūdžių sritis ir į ryšius su vietos mokslinių tyrimų ar akademinėmis institucijomis; šiuose planuose, siekiant padaryti vietovę patrauklesnę, taip pat turėtų būti numatytas būsto, transporto ir pramogų vystymas bei darbo vietų bendruomenei kūrimas;
 - tinkamas vietos paslaugų užtikrinimas (privažiuojamieji keliai, viešasis transportas, elektra ir vanduo, nuotekų šalinimas, plačiajuostis ryšys ir t. t.).
- 20.** Šiuos gaivinimo veiksmus, kuriuos atlikti įsipareigojo pats projekto teikėjas, galima pavadinti endogeniniais, kadangi iš principo šie veiksniai išlieka tiesioginėje jo įtakos sferoje. Tačiau yra daug kitų veiksnių, kaip antai bendros ekonominės sąlygos¹⁴, kurios turi didelę įtaką rezultatų pasiekimui. Šie egzogeniniai veiksniai nebūtinai yra tiesioginėje projekto teikėjo įtakos sferoje.

¹² Rodikliai gali būti teršalų koncentracijos laipsnis po atitaisymo, atgaivintos žemės hektarų skaičius, naudingas projekto teikėjo pastatytų pastatų plotas, investuotojų, užbaigus projektą, pastatytų pastatų naudingas plotas, paruoštų sklypų ir pastatų užimtumo lygis ir darbo vietų, kurias sukūrė vietovėje įsikūrusios bendrovės, skaičius. *Šaltinis:* Regioninės ir miestų politikos GD metodiniai stebėjimo ir vertinimo rodiklių darbiniai dokumentai: 2000–2006 m. programavimo laikotarpio „Darbinis dokumentas Nr. 3“ ir 2007–2013 m. programavimo laikotarpio „Darbinis dokumentas Nr. 2“. *RESCUE-Administrative Tools and Incentives for Sustainable Brownfield Regeneration*, ES penktoji mokslinių tyrimų bendroji programa, 4 veiksmas, 2005 m. liepos mėn.

¹³ Šiuos principus rekomenduoja pripažinti šios srities lyderiai, – Pasaulio Bankas, CABERNET ir NICOLE.

¹⁴ Jos taip pat gali apimti kitus su regionu, kuriame yra vietovė, susijusius veiksnius, kaip antai darbo rinkos sąlygos.

21. Audito Rūmai nagrinėjo, ar į imtį atrinktų projektų atveju:

- a) nukenksminimo darbus, kai tokie darbai buvo būtini, sertifikavo kompetentinga įstaiga;
- b) buvo pasiekti projektų tikslai, ypač darbo vietų kūrimo tikslas, jei jis buvo keliamas;
- c) projektus vykdant, buvo pademonstruota geriausia praktika, prisidėjusi prie jų rezultatų tvarumo.

5 nuotrauka. Savivaldybės parkas buvusios akumuliatorių gamyklos vietoje, kur buvo atlikti nukenksminimo darbai ir pastatyti parko statiniai (Marcalis, Vengrija)

ATITAIŠYMO REZULTATAI NE VISADA TINKAMAI CERTIFIKUOJAMI

- 22.** Pasiektų nukenksminimo ir žemės stabilizavimo rezultatų sertifikavimas yra laikomas pagrindiniu veiksniu, užtikrinant, – ypač galimus investuotojus, – kad nėra rizikos aplinkai ir sveikatai, be to šis sertifikavimas laikomas gera praktika, prisidedančia prie atgaivintos vietovės tvarumo.
- 23.** Tuo metu kai buvo atliekamas auditas, iš 21 su atitaisymu susijusių audituotų projektų užbaigti buvo 17:
- o devynių iš šių užbaigtų auditų atveju darbų priežiūrą vykdė atitinkamo regiono aplinkosaugos arba kasybos institucija; tuo tarpu
 - o kitų aštuonių projektų atveju tokios institucijos priežiūros ir sertifikavimo nevykdė.
- 24.** Užterštų vietovių nustatymas, atitaisymo tikslų formulavimas ir stebėjimas buvo valdomi valstybių narių lygmeniu. Yra dideli skirtumai tarp nacionalinių dirvos užterštumo¹⁵, visų pirma stebimo teršalų lygio ir kiekio, tikrinimo verčių. ES lygmeniu nėra jokių standartų, kurie leistų nustatyti, ar vietovėje yra didelė rizika žmonų sveikatai bei dirvožemiui ar vandeniui. Aplankytos valstybės narės turi savo siektinų atitaisymo verčių nustatymo metodikas, o ES lygmeniu tokios standartinės metodikos nėra. Taip pat ES lygmeniu nėra nustatytos teisingo atsitaisymo darbų įgyvendinimo kontrolės procedūros.
- 25.** Komisijos pasiūlyme dėl direktyvos, nustatančios dirvožemio apsaugos sistemą¹⁶, valstybės narės įpareigojamos nustatyti savo teritorijose užterštas vietoves, parengti nustatymo, ar vietovė užteršta, metodą ir užtikrinti, kad užterštos vietovės būtų atitaisytos¹⁷. Šis pasiūlymas iki šiol yra svarstomas Taryboje. Kai kurių ekspertų teigimu harmonizavimas galėtų turėti teigiamą poveikį.

¹⁵ Dirvos tikrinimo vertės yra daugelyje valstybių narių taikomi bendrieji kokybės standartai, skirti reguliuoti užterštos žemės valdymą. Paprastai jie išreiškiami dirvoje esančių teršalų koncentracijos ribomis (sausos dirvos svorio mg/kg), kurias viršijus taikomi tam tikri rekomenduojami arba privalomi veiksmai. Žr. *Derivation methods of soil screening values in Europe. A review and evaluation of national procedures towards harmonisation. JRC (Joint Research Centre) Scientific and Technical Reports*, EUR 22805 EN-2007.

¹⁶ 2006 m. rugsėjo 22 d. COM(2006) 232 *final* Pasiūlymas dėl Europos parlamento ir Tarybos direktyvos, nustatančios dirvožemio apsaugos sistemą ir iš dalies keičiančios Direktyvą 2004/35/EB.

¹⁷ Be to, dabartinė darbinė šio pasiūlymo versija, su Tarybos aplinkos darbo grupės padarytais pakeitimais (2010 m. kovo mėn. dokumentas Nr. 6124/1/10 REV 1), leidžia Komisijai priimti deleguotuosius aktus dėl bendrų techninių elementų, skirtų vertinti su dirvos tarša susijusių riziką.

FIZINIŲ IŠDIRBIŲ POŽIŪRIU DAUGUMOS PROJEKTŲ TIKSLAI BUVO PASIEKTI, TAČIAU DAUGELIU ATVEJŲ PERTVARKYTA ŽEMĖ IR PASTATAI IKI ŠIOL NEBUVO UŽIMTI, KAIP BUVO TIKĖTASI

- 26.** Užbaigti buvo 22 iš 27 audito metu nagrinėtų projektų. Iš šių 22 užbaigtų projektų:
- aštuoniolikos projektų tikslai pasiekti nugriovimo, žemės išvalymo, krašto-vaizdžio formavimo, pagrindinės infrastruktūros ir projekto teikėjo vykdomų pastatų statybos srityse;
 - keturių projektų atveju pasiekta 90–100 % numatytų išdirbių.
- 27.** Trylikos audituotų projektų, kuriais teikėjas siekė parengti plotus parduoti galimiems investuotojams (žr. 3 dalį), atveju 2011 m. viduryje, vidutinis pramoninių ir biurų pastatų statybos šiuose sklypuose lygis buvo tik 25 %¹⁸. Šių pastatų užimtumo lygis buvo 89 %.
- 28.** Projektų teikėjai statė parengtus naudoti pastatus penkių projektų atveju. Šių pastatų vidutinis užimtumo lygis buvo 76 %.
- 29.** Parengtų pastatų ir plotų, kurie buvo numatyti išnuomoti bet kokiems galimiems naudotojams, užimtumo lygis buvo mažesnis nei iš anksto užsakytųjų konkrečiu tikslu, kaip antai prieš gaivinimo projekto pradžią suplanuotų pramonės projektų ar technologijų parkų. Anksčiau parengti pastatai ir plotai labiau priklauso nuo bendros ekonominės padėties ir viešojo finansavimo buvimo (žr. **1 langelį** ir **6 nuotrauką**).

¹⁸ Projekto teikėjas pardavė papildomus 10 % sklypų, tačiau pastatai dar nepradėti statyti.

6 nuotrauka. Buvusių cheminių medžiagų gamyklos vietoje statomi parengti naudoti biurai (Vidnesas, Jungtinė Karalystė)

1 LANGELIS

GAIVINIMO, KURIO TIKSLAS IŠNUOMOTI BET KOKIAM GALIMAM NAUDOTOJUI, PAVYZDYS

Darbų buvusiame pramoniniame uoste (Ferneso Barou, JK) tikslas – paversti 23 ha apleistą plotą mažoms ir vidutinėms įmonėms pritaikytu verslo parku. 2010 m. darbai sustojo, kadangi nesant privataus ar viešo pramonės ar prekybos galutinių naudotojų įsipareigojimo, pristigo nacionalinių lėšų. Kai buvo atliekamas auditas, vietovėje dar nebuvo pastatyta nė vieno pastato.

30. Šio audito tikslais peržiūrėtų projektų atveju, palyginti žemus statybos lygius parengtose apleistų vietovių plotuose nulėmė keletas veiksnių, tarp jų ir po 2008 m. prasidėjęs ekonomikos nuosmukis. Šie veiksniai buvo:

- o kai kurie gaivinimo projektai buvo patvirtinti neatlikus patikimos rinkos analizės, pagrindžiančios naujų pramonės objektų ir biurų statybas (žr. **2 langelį**);
- o tais atvejais, kai rinkos analizė buvo atlikta, nebuvo skirta pakankamai dėmesio jos išvadoms, ypač į rizikai, kad toje pačioje teritorijoje varžysis kelios vietovės ar kad atgaivinti plotai ir pastatai neatitiks vietos ekonominių socialinių ypatumų (žr. **3 langelį**)

2 LANGELIS

ATGAIVINTŲ VIETOVIŲ, KURIOSE NEBUVO PRADĖTA NUMATYTOJI RINKOS VEIKLA, PAVYZDŽIAI

2002 m. pradėtoje gaivinti buvusios naftos perdirbimo įmonės (Braunsbedra, Vokietija) teritorijoje investuotojai išpirko 50 % viso paruošto ploto, o 2003 m. pradėtoje gaivinti buvusioje metalo gamykloje (Halė, Vokietija) – tik 11 %. Abiem atvejais, kai buvo priimtas pradinis sprendimas dėl dotacijos, projekto teikėjo buvo paprašyta įrodyti, kad jis iš investuotojų jau gavo užklausas dėl didelės gaivinamojo ploto dalies. Tačiau nors valdymo institucija pasikliovė projekto teikėjo tvirtinimais apie šias užklausas, ji nenustatė tikslių kriterijų, kaip patikrinti šią išankstinę sąlygą.

3 LANGELIS

PROJEKTŲ, KURIŲ ATVEJŲ BUVO SKIRTA NEPAKANKAMAI DĖMESIO RINKOS ANALIZĖS REZULTATAMS, PAVYZDŽIAI

Vykdamas buvusios metalo gamyklos (Barnslis, Jungtinė Karalystė) projektą, buvo pastatytas daugiaaukštis 10 750 m² grindų ploto biurų pastatas. Projektas buvo patvirtintas, nepaisant to, kad rinkos analizėje buvo įspėjimas, jog tokio tipo siūlomam pastatui trūksta atitinkamos rinkos. Statyba buvo užbaigta 2008 m. pabaigoje, tačiau išnuomoti biurų plotą pasirodė nėra lengva. 2010 m. rugpjūčio mėn. projekto teikėjas pardavė biurų pastatą vietos savivaldybei. 2011 m. kovo mėn. buvo užimti tik du aukštai iš šešių.

Buvusioje plieno liejykloje (Dortmundas, Vokietija) buvo numatyti technologijų parko kūrimo ir įvairių patogumų įrengimo darbai. Valdymo institucijai ir Komisijai pradiniam vertinimui atlikti pateiktuose projekto dokumentuose buvo atkreiptas dėmesys į tokias problemas kaip atstumas iki universiteto, kitų mieste esančių verslo plotų konkurencija ir vyraujanti orientacija į informacines ir mikrosistemų technologijas, kurios abejos patiria augimo mažėjimą. Sklypai buvo nuosekliai gaivinami ir atiduodami statybai nuo 2005 iki 2008 metų. Tačiau biurų pastatų pirkimas ir statyba augo lėčiau nei buvo tikėtasi. 2011 m. viduryje buvo parduota tik 22 % esamo ploto.

EKONOMINĖ VEIKLA SUKŪRĖ MAŽIAU DARBO VIETŲ NEI TIKĖTASI

- 31.** Kurti darbo vietas buvo 23 iš 27 audito metu vertintų projektų tikslas, o ataskaitų duomenys buvo gauti 10 projektų atveju. Kai buvo atliekamas auditas, darbo vietų kūrimo lygis buvo mažesnis nei tikėtasi, kadangi:
- įgyvendinti visą darbo vietų kūrimo tikslą reikėjo ilgesnio laikotarpio;
 - buvo vėluojama statyti pastatus (žr. 20 ir 27 dalį); ir
 - vietovėje išplėtotai ekonominei veiklai vykdyti reikėjo mažiau darbo vietų nei tikėtasi.

VISI PROJEKTAI TURĖJO SVARBIŲ YPATUMŲ, TURĖJUSIŲ TEIGIAMĄ POVEIKĮ JŲ TVARUMUI

- 32.** Visi Audito Rūmų nagrinėti apleistų vietovių gaivinimo projektai turėjo svarbių ypatumų, kuriuos galima laikyti geriausia praktika užtikrinant vietovių tvarumą ir ilgalaikius rezultatus:
- visos vietovės buvo plėtojamos, laikantis žemės naudojimo ir teritorijos planavimo dokumentų ir turi pakankamai išvystytą transporto, sanitarijos bei informacinių ir komunikacijos technologijų infrastruktūrą;
 - kai kurių iš jų padėtis strategiška ir jas aptarnauja trijų rūšių transportas (kelių, geležinkelių ir vandens);
 - naujieji pastatai atitinka aplinkosaugos standartus.
- 33.** Aštuoniolika iš šių 27 projektų buvo vietovės ar ekonominės zonos integruoto vystymo plano dalis. Audito Rūmai pažymėjo, kad net tais atvejais, kai buvo laikomasi integruoto metodo, nagrinėtų projektų poveikis darbo vietų kūrimui ir mokymosi galimybėms buvo mažas. Taip buvo todėl, kad daugelis auditui atrinktų projektų buvo orientuoti į aukštųjų technologijų veiklą ir jais buvo siekiama poveikio visų pirma visam miestui ar regionui, o ne vietovei. Kai kuriose valstybėse narėse regioninės institucijos suprato, kad tikėtinas nedidelis poveikis vietos bendruomenėms, ir parengė planus, kad ir jos iš gaivinimo turėtų naudoti, kaip antai, kai kurias viešas erdves buvo numatyta paversti parkais, kultūros objektais, sporto infrastruktūra bei padėti vietos gyventojams gauti ne perdėm specializuotų darbų ir plėtoti svečių apgyvendinimo veiklą.

34. **4 langelyje** pateikti pavyzdžiai, kai buvo ypatingai gerai įgyvendintos tvarumo sąlygos.

¹⁹ Šiuos principus rekomenduoja pripažinti šios srities lyderiai – Pasaulio Bankas, CABERNET ir NICOLE.

AR NUSTATANT PRAMONINIŲ IR KARINIŲ VIETŲ GAIVINIMUI SKIRTOS PAGALBOS TIKSLŲ BUVO REMIAMASI GRIEŽTAIS KRITERIJAIŠ?

35. Norint sėkmingai vykdyti pramoninių ir karinių vietovių gaivinimą, būtina remtis strategija, kuri būtų pagrįsta planavimo principais, geru aplinkos, ekonominių ir socialinių problemų bei gresiančių pavojų pažinimu tam, kad būtų galima nustatyti veiksmų prioritetus. Pagrindiniai planavimo principai yra¹⁹:
- apleistų vietovių pirmenybė prieš žaliąsias zonas;
 - siekiant išvengti apleistų zonų naudojimo netinkamiems tikslams, atgaivintas vietoves laikinai naudoti kaip žaliąsias zonas, laikant jas galutiniam tikslui.

4 LANGELIS

PAVYZDŽIAI, KAI BUVO YPATINGAI GERAI ĮGYVENDINTOS TVARUMO SĄLYGOS

Buvusioje plieno liejykloje I (Duisburgas, Vokietija) buvo atliktas atitaisymas ir sukurta pagrindinė infrastruktūra, skirta naudoti kaip trijų modulių transporto logistikos centras. 2011 m. beveik visą parengtą teritoriją užėmė kelios konteinerių krovimo ir saugojimo firmos. Plėtojant prie laivybai tinkamos upės esančios vietovę, buvo atsižvelgta į prioritetinį verslo branduolį (logistikos sektorių). Šiame uoste taip pat vykdomi bendradarbiavimo ir mokslinių tyrimų projektai su universitetais ir logistikos srities mokslinių tyrimų institutais.

Buvusioje plieno ir metalo gamykloje (Pilzenas, Čekija), naudojant ERPF paramą, buvo pastatytas pramonės salonas. Jis skirtas konkrečiam (metalo gamybos) pramonės branduoliui, kuriam priimantysis miestas teikia didelių privalumų, be to jis pritraukė kitų investicijų, daugiausia skirtų kelių tinklui ir geležinkelių mazgams plėtoti. Šiame salone dirbančios bendrovės glaudžiai bendradarbiauja su mokslinių tyrimų centrų tinklu, technikos mokyklomis, vidurinėmis mokyklomis ir vaikų moksliniu centru.

36. Audito Rūmai išnagrinėjo:

- ar valstybės narės turi gera planavimo praktika grindžiamas apleistų vietovių gaivinimo nacionalines, regionines ar vietos strategijas bei apleistų vietovių registrus, kuriuose išvardytos šių vietovių keliamos problemos ir grėsmės;
- ar ES lėšomis skatinamas tokios geriausios praktikos taikymas.

VISOS VALSTYBĖS NARĖS TURI APLEISTŲ VIETOVIŲ GAIVINIMO POLITIKĄ, PAREMTĄ KELETU PRIPAŽINTŲ PRINCIPŲ...

37. Visose lankytose valstybėse narėse apleistų vietovių politika paprastai įgyvendinama naudojant vietos planavimo priemonės, kurios skatina taikyti tam tikrus pagrindinius principus ir geriausią praktiką.

38. Apleistų vietovių gaivinimo pirmumas prieš žaliųjų zonų užstatymą skatinamas uždraudžiant ar atgrasant vykdyti vystymo projektus žaliosiose zonose ir siūlant vietoje jų atgaivintas apleistas vietas. Šiam tikslui pasiekti yra keletas priemonių:

- naujos teritorijos gali būti paskirtos vystyti keičiant žemės naudojimo planus tik su sąlyga, jei tam negali būti panaudotos anksčiau naudotos teritorijos ir jei gali būti įrodyta, kad yra tokių naujų zonų būtinybė;
- vietos valdžios institucijos yra įgaliotos priverstinai išpirkti apleistas vietas;
- bet koks konkrečiam vystymui privaloma gauti planavimo ar statybos leidimą. Šiuose leidimuose nustatytos vietovės ištyrimo ir, prireikus, apleistų vietovių gaivinimo sąlygos.

39. Audito tikslais lankytose valstybėse narėse tik retais atvejais atgaivintos vietovės buvo naudojamos kaip žaliosios zonos. Tačiau:

- Jungtinės Karalystės vyriausybė nagrinėjo šį principą savo 2008 m. kovo mėn. rekomendacijose²⁰; apleistų vietovių laikinas pavertimas žaliosiomis zonomis yra skatintinas tais atvejais, kai jų negalima panaudoti kitaip, – tik kaip priemonę sumažinti su šiomis vietovėmis susijusį kraštovaizdžio ir ūkio nuosmukio įvaizdį;
- Vokietijoje BBSR²¹ nuomone, apleistos vietovės turėtų būti gaivinamos, visų pirma siekiant jas bent laikinai naudoti kaip rekreacines / gamtines teritorijas, o ne ekonominei veiklai vystyti; BBSR atliekami periodiniai tyrimai rodo, kad nors atgaivinamas didelis apleistų vietovių plotas, tokių vietovių apimtys didėja, kadangi apleidžiama daugiau vietovių ir ploto nei atgaivinama²².

40. Visose aplankytose valstybėse narėse apleistų vietovių gaivinimui dažnai trukdė keletas kliūčių:

- už apleistų vietovių atitaisymą ir gaivinimą atsakingoms viešosioms įstaigoms trūksta finansinių išteklių;
- nėra regioninių strategijų, paremtų pakankama informacija, kaip antai esamų apleistų vietovių registras, ir nėra sistemos, skatinančios naudoti nacionalines ir ES lėšas pačioms svarbiausioms vietovėms;
- sunku nustatyti žemės savininką ir kas atsakingas už atitaisymą;
- ten, kur apleistos vietovės yra privati nuosavybė, viešieji ir privatūs veikėjai ne visuomet vienodai suinteresuoti vietovės gaivinimu.

41. Iš penkių aplankytų valstybių narių tik Jungtinėje Karalystėje (Anglijoje) yra kiekybiškai įvertinama, kokio dydžio apleistų vietovių plotą būtina atgaivinti. Nuo 2000 m. planavimo taisyklėse nustatomi bendrieji apleistų vietovių panaudojimo tikslai (17 % esamos apleistos žemės iki 2010 m.) ir konkretūs gyvenamųjų namų statybos tikslai (60 % visų naujų namų iki 2008 m. turėjo būti pastatyti apleistose vietovėse), tačiau nėra nustatoma jokių tikslų dėl apleistų vietovių panaudojimo pramonei ir verslui vystyti. Dauguma šių tikslų buvo pasiekti²³.

²⁰ *Securing the future supply of brownfield land. Government response to English Partnerships – Recommendations on the National Brownfield Strategy; Communities and local government, Londonas, 2008 m. kovo 4 d.*

²¹ Federalinis statybos, urbanistikos ir erdvinio vystymo mokslinių tyrimų institutas.

²² Vokietijoje numatyto naujo apleistų vietovių naudojimo tipai pasiskirsto taip (2006 m.): gamta 19 %, būstai 19 %, pramonė/prekyba 62 %. Pasak BBSR ekspertų, labiau tikroviškas pasiskirstymas galėtų būti toks: gamta 70 %, būstai 20 %, pramonė/prekyba 10 %. Dr. Fabian Dosch, BBSR-Bonn. *Session 14 REFINA Stuttgart, 2007 4 26.*

²³ Nuo 2002 m. iki 2009 m. apleistų vietovių plotas Anglijoje sumažėjo 20,4 %, – nuo 40 714 ha iki 33 390 ha. 2009 m. apleistose vietovėse buvo pastatyta 77 % namų. *Šaltinis: Trends in previously developed land and housing stock by Government Office Region (2002, 2009). Homes and Communities Agency.*

- 42.** Vokietijoje erdvinio planavimo ir aplinkosaugos taisyklės nenustato specialiai apleistoms vietovėms gaivinti skirtų tikslų. Tačiau į 2002 m. priimtą federalinę tvarumo strategiją yra įtrauktas tikslas sumažinti papildomą žaliųjų zonų žemės naudojimą nuo 129 ha per dieną 1993-1996 laikotarpiu iki 30 ha per dieną 2020 m. Naujausi statistiniai duomenys²⁴ rodo, kad nuo 2006 m. Vokietijoje smarkai sumažėjo žemės naudojimas. 2007–2010 m. laikotarpiu naudojimo vidurkis buvo 87 ha per dieną.

²⁴ *Nachhaltige Entwicklung in Deutschland Indikatorenbericht 2012, Statistisches Bundesamt, Wiesbaden, 2012.*

... TAČIAU TAI, KAD NĖRA IŠSAMUS IR TINKAMO APLEISTŲ VIETŲVIŲ REGISTRO, KURIS TAIP PAT APIMTŲ UŽTERŠTAS VIETOVES, TRUKDO NUSTATYTI PRIORITETUS

- 43.** Aplankytose valstybėse narėse buvo imtasi veiksmų, skirtų sudaryti vietos, regioninio ar nacionalinio lygmens apleistų vietovių registrus. Šiuose registruose pateikta tam tikrų duomenų apie apleistų vietovių padėtį, tačiau jie yra neišsamūs, negali būti tarpusavyje sujungti ar neapima informacijos, leidžiančios nustatyti viešosios intervencijos prioritetus pasirenkant tą ar kitą vietovę (žr. **5 langelį**).

5 LANGELIS

VEIKSMŲ, SKIRTŲ SUDARYTI APLEISTŲ VIETŲVIŲ REGISTRUS VALSTYBĖSE NARĖSE, PAVYZDŽIAI

Čekijoje nacionalinė apleistų vietovių duomenų bazė buvo sudaryta remiantis 2005–2007 m. atliktu tyrimu, kurio metu buvo nustatytos 2 355 apleistos vietovės, užimančios 10 326 ha plotą²⁵. Tačiau joje kaupiami duomenys apie tik tas vietoves, kurių savininkai sutinka, kad informacija bus paskelbta, be to, į ją neįtrauktos Prahoje esančios vietovės. Kitoje duomenų bazėje išvardijamos apleistos vietovės, esančios visuose regionuose, tačiau tik tos, kurios yra savivaldybių nuosavybė (375 vietovės).

Lenkijoje nėra nacionalinio lygmens apleistų vietovių registro. Tam tikra informacija yra surinkta regioniniu ar vietos lygmenimis, tačiau, kadangi nėra suderintos duomenų rinkimo ir jų pateikimo metodikos, ši informacija nėra palyginama. Nuo 2005 m. trijuose regionuose buvo sudarytas bandomasis apleistų vietovių aprašas. Tačiau nacionalinio apleistų vietovių aprašo rengimas šiuo pradiniu etapu ir baigėsi.

²⁵ Pasak ekspertų, labiau realistiškas bendras apleistų vietovių plotas Čekijoje yra tarp 27 000 ir 38 000 ha.

- 44.** Informacija apie užterštas ir galimai užterštas vietas renkama visose penkiose lankytose valstybėse narėse. Tačiau į registrus niekada nėra įtraukiamos visos svarbios vietovės, ir tik Čekijoje ir Vengrijoje yra surinkta prioritetams nustatyti reikalinga informacija (žr. **6 langelį**).

GALIMA DAUGIAU NUVEIKTI SKATINANT TAIKYTI GERIAUSIĄ GAIVINIMO PRAKTIKĄ

- 45.** Nors struktūrinių fondų reglamentuose nėra pateikta jokių taisyklių, kurios skatintų konkrečius apleistų vietovių gaivinimo geriausios praktikos aspektus, Audito Rūmai pažymėjo, kad valstybės narės ėmėsi kai kurių iniciatyvų:
- dvi valstybės narės teikia pirmenybę apleistoms vietovėms žaliųjų zonų atžvilgiu dotacijų skyrimo atrankos procese;
 - Lenkijos veiksmų programoje kaip ES finansavimo sąlyga yra reikalavimas teikti pirmenybę integruotam erdvinio vystymo planui;
 - Vengrijoje specialus atrankos kriterijus buvo tai, koku mastu projektais siekiama mažinti socialinį ir ekonominį skurdą²⁶.

²⁶ Kad būtų tinkami finansuoti, projektai turi būti numatyti vykdyti vietovėje, turinčioje daugiau kaip 5 000 gyventojų, apleistos vietovės plotas turi būti didesnis kaip 40 ha ir atitikti bent tris iš aštuonių socialinių ekonominių kriterijų.

6 LANGELIS

VALSTYBIŲ NARIŲ UŽTERŠTŲ VIETOVIŲ IR GALIMAI UŽTERŠTŲ VIETOVIŲ REGISTRŲ PAVYZDŽIAI

Anglijoje ir Velse aplinkosaugos agentūra laiko tik ypatingų padidintos rizikos vietovių registrą (33 vietovės 2011 m. viduryje). Jis nebuvo atnaujintas nuo 2007 m. kovo 31 d. Kitų užterštų vietovių registrus tvarko vietos valdžios institucijos.

Čekijoje nacionalinės SEKM sistemos užterštų ir galimai užterštų vietovių duomenų bazėje²⁷ yra tvarkomi duomenys apie buvusias pramonines, karines ir kasyklų vietas, užkasamus sąvartynus ir pan. Kiekvienai vietai priskirta pirmumo eilė: pati skubiausiai tvarkytina kategorija apima vietas, kurias būtina atitaisyti nedelsiant (130 vietovių). Šiuo metu rengiama nauja užterštų vietovių duomenų bazė, kurios tikslas – sujungti įvairių šaltinių duomenis ir atnaujinti esamą duomenų bazę nacionaliniu mastu.

Vengrijoje užterštų vietovių atitaisymo planas vykdomas nuo 1996 m. Pagrindinis tikslas – nustatyti užkrėstas vietas ir atlikti atitaisymą, siekiant išvengti teršalų patekimo į gruntinio vandens sluoksnį. Šio plano taikymas atliekamas remiantis užterštų vietovių, sudarančių galimą riziką vandens kokybei, registru. Kiekvienai vietai suteikta pirmumo eilė, remiantis keletu aplinkosauginių ir visuomenės sveikatos kriterijų.

²⁷ *Systém Evidence Kontaminovaných Míst* (Užterštų vietovių registravimo sistema).

AR REZULTATAI BUVO PASIEKTI MAŽIAUSIOMIS ES BIUDŽETO SĄNAUDOMIS?

- 46.** Apleistų vietovių gaivinimas sukuria pelningos veiklos galimybes ir todėl jį atlikti gali privatūs investuotojai. Tais atvejais, kai projektai yra tik mažai pelningi, rizika ir sąnaudos turėtų būtų padalintos tarp viešojo ir privataus sektorių, o esant labai nepalankioms aplinkybėms, tokioms kaip didelis užterštumas, nepalanki geografinė padėtis ar nekilnojamojo turto rinkos sąstingis, investicijos turi būti vien tik viešos. Sprendžiant klausimą, kokio dydžio bendro finansavimo dalį skirti gaivinimo projektams, yra labai svarbu skirti ne daugiau viešųjų lėšų nei jų reikia projektui įgyvendinti: viešasis indėlis neturėtų būti didesnis už finansavimo spragą tarp investicijos kainos ir numatytų gauti pajamų²⁸.
- 47.** Siekdamį įvertinti, ar nagrinėtieji 27 gaivinimo projektai galėjo būti įvykdyti mažesnėmis sąnaudomis ir ypač mažesnėmis ES biudžeto sąnaudomis, Audito Rūmai tikrino:
- ar viešoji dotacija, įskaitant ES įnašą, buvo nustatyta tinkamo dydžio, atsižvelgiant į finansavimo spragos metodą, ir ar toji spraga buvo tinkamai įvertinta;
 - ar nustatant vietovės vertę, į kurią vertinant finansavimo spragą atsižvelgiama projekto sąnaudose, buvo taikomas principas „teršėjas moka“, pagal kurį teršėjas turi prisiimti tų vietovių, kurioms jis pakenkė, atitaisymo sąnaudas;
 - ar buvo laikomasi taikomų valstybės pagalbos taisyklių, skirtų išvengti konkurencijos iškraipymo;
 - ar sprendime dėl dotacijos buvo numatytas susigrąžinimo mechanizmas, taikytinas tuo atveju, jei projektas sukurtų daugiau pajamų nei buvo tikėtasi tuo metu, kai buvo tvirtinama dotacija.

²⁸ Sąnaudos ir pajamos diskontuojamos, kad būtų atsižvelgta į tarp įvairių pinigų srautų praėjusį laiką.

NE VISUOMET BUVO ĮVERTINTAS VIEŠOSIOS PARAMOS, ĮSKAITANT ES LĖŠAS, POREIKIS IR...

48. Iš audito metu nagrinėtų 27 projektų:

- 15 projektų atveju Komisijos ar valdymo institucijos prašymu naudos gavėjas atliko finansavimo spragos vertinimą;
- 12 projektų atveju finansavimo spraga įvertinta nebuvo. Trijų projektų atveju, toks vertinimas nebuvo atliekamas pagrįstai, kadangi nebuvo tikimasi jokių pajamų dėl to, kad projektų tikslai buvo tik nukenksminimas ir parkų bei žemės rezervo sukūrimas. Tokiais atvejais galima sakyti, kad finansavimo spraga sudaro 100 %. Tačiau likusių devynių projektų atveju nebuvo atlikta jokie finansavimo spragos vertinimo, nepaisant to, kad projektai sukurs pajamų, išnuomavus ar pardavus paruoštus sklypus ar pastatus (žr. **7 langelį**). Jei šiais devyniais atvejais finansavimo spragos analizė būtų buvusi atlikta, dotacija, įskaitant ES lėšas, būtų buvusi mažesnė.

... JEI JIS BUVO ATLIKTAS, FINANSAVIMO SPRAGOS VERTINIMAI TURĖJO TRŪKUMŲ

49. Tais atvejais, kai finansavimo spraga buvo įvertinta, buvo aptikti tokie trūkumai:

- trim atvejais, kai konkretus bendrai finansuojamas projektas buvo vykdomas dalyje didelės apleistos vietovės, nepaisant to, kad visos šios vietovės pagrindinė infrastruktūra buvo bendrai finansuota iš struktūrinių priemonių (arba pagal kitą projektą tuo pačiu (2000–2006 m.) programavimo laikotarpiu arba ankstesniu (1994–1999 m.) laikotarpiu), vertinant finansavimo spragą nebuvo atsižvelgta į pajamas, kurias vystytojui sukūrė visa vietovė (žr. **8 langelį**);
- penkiais atvejais, kuriais į deklaruotas sąnaudas buvo įtraukta žemės kaina, arba nebuvo pateikta nepriklausomo vertinimo pažyma, nustatanti žemės rinkos kainą²⁹, arba buvo neįmanoma nustatyti, kuri iš dviejų kainų, pirkimo ar rinkos, buvo mažesnė (žr. **9 langelį**).

²⁹ Tam, kad apskaičiuojant ES dotaciją į sąnaudas būtų įtraukta žemės kaina, ši kaina negali viršyti daugiau kaip 10 % visų projekto sąnaudų, su sąlyga, kad yra tiesioginis ryšys tarp žemės pirkimo ir bendrai finansuojamo projekto tikslų, ir kad yra gauta nepriklausomo kvalifikuoto vertintojo arba kompetentingos oficialios įstaigos pažyma, patvirtinanti, kad ši kaina nėra didesnė už rinkos kainą. Žr. 2004 m. kovo 10 d. Komisijos reglamentą (EB) Nr. 448/2004, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 685/2000, nustatantį išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1260/1999 įgyvendinimo taisykles dėl struktūrinių fondų bendrai finansuojamos veiklos išlaidų tinkamumo ir panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1145/2003 (OL L 72, 2004 3 11, p. 66).

7 LANGELIS

PROJEKTŲ, KURIE BUVO 100 % FINANSUOJAMI VIEŠOSIOMIS LĖŠOMIS IR GALĖJO SUKURTI PAJAMŲ, TAČIAU KURIŲ FINANSINĖ SPRAGA NEBUVO ĮVERTINTA, PAVYZDŽIAI

Valstybės rezervo žemėje (Haltonas, Jungtinė Karalystė) savivaldybė ketino statyti prekių sandėlį, kuris būtų skirtas naudoti rinkos sąlygomis ir galėtų sukurti pajamų. Visos sklypo paruošimo (žemės pirkimo ir kraštovaizdžio formavimo) sąnaudos buvo finansuotos viešosiomis lėšomis, kurių 29 % sudarė ERPF bendrojo finansavimo dalis. Tačiau nebuvo atlikta finansavimo spragos analizė, kurioje būtų atsižvelgta į būsimas pajamas.

Pertvarkius buvusią atominę elektrinę (Arneburgas, Vokietija) (žr. **7 nuotrauką**) privatus sklypo savininkas gali gauti iš to pajamų, kadangi vietovė turi trijų rūšių transporto prieigos privalumą, o tai daro ją patrauklią tam tikrų kategorijų pramonės įmonėms. Tačiau šio projekto finansavimo spragos vertinimas nebuvo atliktas.

8 LANGELIS

PAVYZDYS, KAI FINANSAVIMO SPRAGA BUVO SIEJAMA TIK SU VIETOVĖS DALIMI

Buvusi anglių kasykla / kokso gamykla (Šefildas, Jungtinė Karalystė) tvarkoma etapais. 2000–2006 m. laikotarpiu ERPF parama buvo skirta antrajam vietovės tvarkymo etapui, skirtam statyti keletą pramoninių ir biuro pastatų. ERPF dotaciją pateisinantis finansavimo spragos vertinimas buvo atliktas tik pagal šio antrojo etapo sąnaudas ir pajamas. Jį atliekant, nebuvo atsižvelgta į kitas visoje toje pačioje vietovėje sukurtas pajamas.

9 LANGELIS

PAVYZDŽIAI, KAI PRIE PROJEKTO SĄNAUDŲ PRISKIRTOS ŽEMĖS KAINA NEBUVO PATVIRTINTA NEPRIKLAUSOMO VERTINIMO PAŽYMA

Buvusioje atviroje kasykloje (Roterhamas, Jungtinė Karalystė), kur pertvarkymas buvo vykdomas privačios viešos partnerystės pagrindu, vienintelis privačiojo partnerio įnašas buvo žemė. 6,7 milijono GBP žemės vertė buvo įtraukta kaip tinkamos finansuoti sąnaudos ERPF dotacijai gauti. Ši suma buvo 3,4 milijono GBP didesnė, nei matininko eksperto nustatyta rinkos vertė.

Buvusioje plieno liejykloje (Dortmundas, Vokietija) į projekto sąnaudas buvo įtraukta projekto teikėjo už žemę sumokėta kaina. Tačiau tuo metu, kai buvo skirtas ERPF bendrasis finansavimas, ši kaina nebuvo palyginta su nepriklausomo vertintojo ar kitos oficialios įstaigos nustatyta rinkos kaina. Tik vėliau, 2006 m. vietos savivaldybė, kuri buvo viena iš projekto partnerių, parengė ataskaitą, patvirtinančią, kad pirkimo kaina atitiko rinkos vertę. Tačiau šiame vertinime taikoma vieno kvadratinio metro rinkos vertė buvo didesnė už oficialias referencines sklypų kainas toje pačioje teritorijoje ir buvo pritaikyta 82 ha plotui, nepaisant to, kad tik apie 40 ha šioje vietovėje buvo skirti statybai (likusi dalis buvo panaudota žaliems plotams).

VALDŽIOS INSTITUCIJOS ŽINO PRINCIPĄ „TERŠĖJAS MOKA“, TAČIAU NĖ VIENU ATVEJU TERŠĖJAS NEPRISIĖMĖ VISOS NUKENKSMINIMO KAINOS

- 50.** ES sutartyje nustatyta³⁰, kad ES aplinkos politika grindžiama principu, kad teršėjas turi sumokėti už bet kokią jo padarytą žalą aplinkai. Per dešimtąjį dešimtmetį visose aplankytose valstybėse narėse principas „teršėjas moka“ buvo įtrauktas kaip vienas pagrindinių aplinkos įstatymo principų. Jis nustato, kad teršėjai, taip pat žemės savininkai ir jų valdytojai, kurie privalėjo neleisti daryti žalos dirvožemiui jų nuosavybėje, yra atsakingi už padarytą žalą. Todėl viešomis dotacijomis žemės atitaisymas turėtų būti bendrai finansuojamas tik tuo atveju, kai buvo išnaudotos visos teisinės priemonės priversti vykdyti šį principą, kad viešieji pinigai būtų naudojami tik kaip paskutinė išeitis.
- 51.** Didelė dalis žemės, kuriai atitaisyti prašoma ES ir kitų viešųjų fondų finansavimo, buvo paveikta praeityje vykdytos intensyvios pramoninės ir karinės veiklos. Daugeliu pačių rimčiausių atvejų praktiškai pritaikyti principą „moka teršėjas“ yra nepaprastai keblu. Dažnai yra neįmanoma pareikalauti, kad už taršą pirmiausiai atsakingas subjektas sumokėtų už atitaisymą, kadangi daugeliu atvejų istorinis teršėjas nebeegzistuoja arba tai buvo valstybei priklausiusi įmonė arba vietovė buvo perduota privačiam savininkui, taikant ypatingas sąlygas³¹.
- 52.** Audito tikslais nagrinėtoje ERPF remiamų projektų imtyje, 21 projekto atveju buvo atliekami atitaisymo darbai. Nė vienu šių projektų atveju už pirminę taršą atsakingas subjektas nesumokėjo visos atitaisymo kainos:
- 13 nagrinėtų vietovių buvo užteršusios privačios įmonės, tačiau principas „teršėjas moka“ buvo pritaikytas tik iš dalies;
 - šešias nagrinėtas vietas užteršė valstybinės įmonės ir naujasis savininkas sutiko atitaisyti žemę viešosiomis lėšomis; ir
 - dar dviem atvejais valstybė prisiėmė visą atsakomybę už valstybinių įmonių užterštų vietovių atitaisymą.

³⁰ SESV 191 straipsnio 2 dalis.

³¹ Šios sąlygose paprastai yra išlygos, susijusios su atsakomybe už užterštos žemės atitaisymą.

- 53.** Dažnai atsitinka, kad kai užteršta žemė parduodama vystytojui, yra siūloma pirkimo kainos nuolaida kaip kompensacija už darbus, reikalingus padaryti žemę tinkamą naudoti. Tačiau net jei tokios nuolaidos galėjo būti padarytos, žemės pirkėjai kartais siekia gauti papildomų subsidijų užmokėti už atitaisymo darbus, kuriuos jie faktiškai vykdo. Tokiomis aplinkybėmis atsiranda rizika, kad vystytojams gavus ir pirkimo kainų nuolaidų, ir atitaisymo darbams skirtų subsidijų, gali įvykti dvigubas finansavimas viešosiomis lėšomis. Esant tokiai rizikai, valdžios institucijos turi būti itin atsargios.
- 54.** Atsižvelgiant į šiuos faktus, susitarimai tarp pardavėjo ir vystytojo yra labai sudėtingi ir, sprendžiant atitaisymo klausimus, gali apimti nuolaidas, subsidijas ir detalius susitarimus, nustatančius atsakomybę už aplinkos išvalymą. Šiuos susitarimus savaime nepaprastai sunku nuosekliai įvertinti patikimo finansų valdymo požiūriu, ypač sunku nustatyti, koku mastu ES lėšos galbūt buvo panaudotos atitaisymo darbams, už kuriuos vystytojas jau gavo kompensaciją. Prie šių sunkumų prisideda konkretūs veiksniai, kaip antai:
- nėra patikimo žemės vertinimo, ir dėl to nėra aišku, kokia yra rinkos vertė ir kokios yra faktinės nuolaidų vertės susitarimuose dėl žemės įsigijimo;
 - nepakankamai išsamiai įvertinamas taršos problemų vietovėje pobūdis ir dėl to nustatoma per maža atitaisymo kaina (žr. **10 langelį**); ir
 - susitarimuose dėl žemės sandorių pateikiami duomenys apie tai, koku mastu šalys atsakingos už atitaisymą, nėra skaidrūs.

PAVYZDŽIAI, KAI ATITAISYMO SĄNAUDOS BUVO NEPAKANKAMAI ĮVERTINTOS IR KUR BŪTINAS PAPILDOMAS FINANSAVIMAS BUVO SKIRTAS IŠ ES FONDŲ IR KITŲ VIEŠŲJŲ FONDŲ

Buvusioje plieno liejykloje (Dortmundas, Vokietija) viešoji įstaiga nupirko užterštą žemę iš teršiančiojo subjekto – privačios bendrovės. Atitaisymo sąnaudos tuo metu buvo įvertintos 58 milijonais eurų ir parduodančioji bendrovė sutiko padaryti pusei šios sumos prilygstančią 29 milijonų eurų nuolaidą mainais į jos prievolės išvalyti vietovę panaikinimą. Galutinės atitaisymo sąnaudos sudarė 74,8 milijono eurų (16,8 milijono daugiau nei suma, kurios pagrindu buvo apskaičiuota nuolaida). Šį kainos padidėjimą prisiėmė viešoji įstaiga, gavusi 25 % dotaciją iš ERPF. Šiuo atveju teršiantysis subjektas padengė tik 29 milijonus eurų visų 74,8 milijonus eurų sudarančių atitaisymo sąnaudų.

Vykdamas buvusios metalo gamyklos (Barnslis, Jungtinė Karalystė) projektą, buvo nustatytas per mažas pradinis nukenksminimo įvertis ir dėl to valdymo institucija patvirtino bendros kainos padidėjimą 15 % ir atitinkamą ERPF dotacijos padidėjimą.

- 55.** Esant tokioms sudėtingoms aplinkybėms, audituotų projektų atveju kartais nėra aiškaus žemės ar senų pastatų kainos nustatymo pagrindo. Todėl negalima atmesti galimybių, kad viešųjų lėšų poreikis galėjo būti perdėtas. Atsižvelgiant į tai, kad tokia veikla yra tinkama bendrai finansuoti iš ERPF iki 85 % lygio, tai yra didelė problema tiek ES fondams, tiek nacionaliniams fondams.

NETINKAMAI TAIKOMOS VALSTYBĖS PAGALBOS TAISYKLĖS

- 56.** Komisija ir valstybės narės, susitarė dėl kai kurių specialių valstybės pagalbos taisyklių, susijusių su 16 projekty. Aštuoniais atvejais šios taisyklės nebuvo nuosekliai taikomos (žr. **11 langelį**).

MAŽOS GALIMYBĖS SUSIGRAŽINTI VIEŠOSIOS PARAMOS LĖŠAS, KAI PROJEKTAI DUODA DAUGIAU PAJAMŲ NEI TIKĖTASI

- 57.** Iš turto pardavimo ar nuomos gaivinimo projektai gali sukurti pajamų. Taigi, iki patvirtinant dotaciją, viešasis įnašas turėtų būti nustatytas, remiantis pajamų ir sąnaudų įverčiais per 20 metų laikotarpį³² (žr. 46 dalį). Gaivinimo projektą įgyvendinus, faktinės pajamos ir sąnaudos gali skirtis nuo pradinių įverčių. Jei, atsižvelgiant į faktines pajamas ir sąnaudas, apskaičiuotą viešąjį įnašą tektų pakeisti atgaline data, tuomet reikėtų daryti išvadą, kad projektui turėjo būti suteikta mažesnė dotacijos suma. Dėl to tektų susigrąžinti dalį dotacijos arba ją visą. Kadangi struktūrinių fondų reglamentai nereikalauja kartotinais įvertinti finansavimo spragą remiantis faktiniais skaičiais, kai kurios valstybės narės ėmėsi iniciatyvos ir pačios įtraukė susigrąžinimo išlygą į susitarimus dėl dotacijų. Tai buvo padaryta aštuonių iš 15 projektų, kuriems finansavimo spraga buvo įvertinta, atveju (žr. 48 dalį). Vokietijoje vertinimas atliekamas atsižvelgiant į pajamas, kurios bus sukurtos per 15 metų po projekto užbaigimo.
- 58.** Tais atvejais, kai pajamų iš anksto įvertinti nebuvo galima arba kai pajamų iš projektų nebuvo tikimasi, struktūrinių fondų reglamentuose yra nuostata, leidžianti valdymo institucijoms reikalauti sugrąžinti pajamas, sukurtas iki veiksmų programos uždarymo 2000–2006 m. laikotarpiu arba per penkerius metus po projekto užbaigimo 2007–2013 metų laikotarpiu³³. Tačiau, kadangi gaivinimo projektai dažnai apima ilgesnius laikotarpius, penkerių metų laikotarpis į kurį šiuo metu atsižvelgiama vertinant tokias pajamas, yra per trumpas.

³² Investicinių projektų ekonominės naudos analizės vadovas. Europos Komisija, Regioninės politikos GD, 2008 m. liepos mėn.

³³ Žr. reglamento (EB) Nr. 448/2004 tinkamumo taisyklę Nr.2 ir 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1083/2006, nustatančio bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo ir panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1260/1999, 55 straipsnio 3 dalį (OL L 210, 2006 7 31, p. 25).

PAVYZDŽIAI, KAI NEBUVO LAIKOMASI VALSTYBĖS PAGALBOS TAISYKLIŲ

Jungtinės Karalystės valstybės pagalbos taisyklėse³⁴ nustatyta, kad jeigu žemės savininkas yra taip pat ir projekto teikėjas, apskaičiuojant finansinę paramą projekto teikėjo pelno turi būti nepaisoma³⁵. Tačiau buvusios cheminių medžiagų gamyklos (Vidnesas, Jungtinė Karalystė) ir buvusios anglių kasyklos / kokso gamyklos (Šefildas, Jungtinė Karalystė) atvejais šios taisyklės nebuvo laikomasi ir į skaičiavimus buvo įtraukta priemoka už projekto teikėjo pelną. Tuo metu regioninė plėtros agentūra tai laikė priimtiniu dalyku, tačiau matininko eksperto vertinime nebuvo nustatyta pelno dalis, kaip to reikalauja taikoma valstybės pagalbos schema.

Buvusioje atviroje kasykloje (Roterhamas, Jungtinė Karalystė) vietovė buvo gaivinama taikant privačią viešą partnerystę. Privataus partnerio įnašas žeme buvo įvertintas 30 % visos projekto kainos, ir buvo įvertinta, kad 70 % gaivinimo darbų kainos turi sumokėti viešas partneris. Tačiau sklypus pardavus, 70 % pajamų buvo skirtos privačiam partneriui, o 30 % – viešam partneriui. Tokiu būdu privačiam savininkui buvo suteiktas privalumas, kuris neatitiko taikomos valstybės pagalbos schemos nuostatų.

Buvusioje atominėje elektrinėje (Arneburgas, Vokietija) (žr. **7 nuotrauką**) projekto teikėjas (savivaldybė) užmokėjo už privačiai grupei priklausančio sklypo gaivinimą siekdamas pritraukti į vietovę pramoninius investuotojus. Žemės savininkas įsigijo tą žemę 1993 m. ir buvo atlikęs kai kuriuos nugriovimo darbus. Patvirtinus gaivinimo projektą, žemės savininkas pardavė sklypus už daug didesnę kainą, nei už ją buvo sumokėta iš pradžių. Pagal taikomą valstybės pagalbos schemos nuostatas³⁶, sutartyje tarp projekto teikėjo ir savininko turėjo būti nustatyta, kad už parduotą žemę gautas pelnas perduodamas savivaldybei.

7 nuotrauka. Celiuliozės gamykla buvusios atominės elektrinės vietoje (Arneburgas, Vokietija)

³⁴ N 747/A/99 – Partnership support for regeneration (1): Support for speculative developments (SG (2001) D/ 286569).

³⁵ Kai kuriais atvejais pelnas yra vertinamas 15 % nuo pastatų pardavimo vertės plus 10 % nuo sklypų pardavimo vertės.

³⁶ Europos Komisijos 2003 m. liepos 9 d. patvirtinta Valstybės pagalbos schema N 644 A/B/2002, kurioje taikomos *Rahmenplan 31* taisyklės (konkrečiai II dalies 7 punktą).

8 nuotrauka. Šalia neveikiančios elektrinės, pertvarkomos į kultūros ir meno centrą, nugriaunami ir renovuojami seni pastatai (Lodzė, Lenkija)

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

BENDRA IŠVADA

59. Taršos paveldas pramoninėse ir karinėse vietovėse daugeliui valstybių narių vis dar rimta problema. Už šios istorinės taršos valymą ir vietovių gaivinimą ko gera ir toliau reikės mokėti iš viešųjų fondų. Daugeliui valstybių narių struktūrinės priemonės yra labai svarbus šių darbų finansavimo šaltinis.
60. Vykiant ES paramą gaunančius projektus, infrastruktūra dažniausiai realizuojama kaip planuota. Tačiau daugelyje šių vietovių pažanga yra lėtesnė ir sukuriama mažiau darbo vietų negu tikėtasi.
61. Nors principas „teršėjas moka“ yra gerai suprantamas, dėl praktinių sunkumų didelę atitaisymo darbų dalį dažnai sumoka vietos valdžios institucijos, remiamos ES struktūrinių priemonių; nė vienu šio audito tikslais peržiūrėtų atvejų, teršėjas nesumokėjo už visus atitaisymo darbus.
62. Finansavimo spragos vertinimai, jei jie yra atliekami, dažnai nėra pakankamai patikimi, o į susitarimus dėl dotacijų ne visuomet būna įtrauktos susigrąžinimo išlygos.
63. Nors valstybių narių vykdomoje gaivinimo veikloje ir taikoma geroji praktika ir gerieji principai, tai, kad nėra išsamios informacijos apie visą vietos problemų mastą, reiškia, jog daugiausia dėmesio reikalaujančiose vietovėse prioritetinių veiksmų nustatymas galėtų būti pagerintas.

9 nuotrauka. Kibiras su formuotais plastikiniiais rutuliukais, kuriais užterštoje vietovėje ištraukiami požeminiai teršalai (Dunauivarošas Vengrija)

KARINIŲ IR PRAMONINIŲ VIETŲVIŲ GAIVINIMO TIKSLŲ PASIEKIMAS

- 64.** Dauguma projektų atvejų tikslai buvo pasiekti fizinių išdirbių požiūriu. Tačiau atitaisymo darbų rezultatai ne visuomet tinkamai sertifikuoti ir yra dideli skirtumai tarp nacionalinių dirvožemio užterštumo tikrinimo verčių. Komisija pasiūlė direktyvą dėl dirvos apsaugos bendrosios programos (žr. 22–25 dalis).
- 65.** Tuo metu, kai buvo atliekamas auditas, daugelio projektų atveju ekonominės veiklos ir užimtumo rezultatai buvo kuklūs. Tokius pasiektus rezultatus sąlygojo ekonomikos nuosmukis, o bendrai finansuojamas vystymas buvo nepakankamai paremtas rinkos analize. Geriausi rezultatai buvo pasiekti tose vietovėse, kurios buvo gaivinamos pagal aiškų ir gerai pritaikytą integruotą vystymo planą, iš esmės atitinkantį visuotinai priimtą gerąją gaivinimo veiklos praktiką (žr. 26–34 dalis).

1 REKOMENDACIJA

Valstybės narės turėtų:

- a) reikalauti, kad apleistų vietovių gaivinimo planai būtų įtraukti į integruotą vystymo planą;
- b) raginti projektų teikėjus atlikti rinkos analizę ir išnagrinėti atitinkamus galimo apleistų vietovių naudojimo ateityje sprendinius, kurie būtų grindžiami integruotu vystymo planu;
- c) užtikrinti, kad atitaisymo rezultatus sertifikuotų kompetentinga institucija arba akredituota įstaiga.

Komisija turėtų:

- a) bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis ir remdamasi moksliniais įrodymais bei geriausia praktika pasiūlyti:
 - i) užterštų vietovių ir jų keliamos rizikos aplinkai ir sveikatai nustatymo ES standartus;
 - ii) ES metodiką, skirtą nustatyti įvairių vietovių atitaisymo standartus, kuriuose atsižvelgiama į galutinį šių vietovių naudojimą;
- b) skatinti integruotą vystymo metodą, taikant veiksmų programą ir reikalaujant, kad bendrai finansuojami apleistų vietovių gaivinimo projektai būtų įtraukti į integruotą vystymo planą.

ES PARAMOS SKYRIMO GAIVINTI PRAMONINES IR KARINES VIETOVES KRITERIJAI

- 66. Valstybėse narėse gaivinimas vykdomas iš esmės atsižvelgiant į visuotinai priimtą geriausią praktiką, tačiau jį vykdant susiduriama su kliūtimis, kaip antai finansinių išteklių trūkumu (žr. 37–42 dalis).
- 67. Nacionaliniuose registruose pateikta tam tikrų duomenų apie apleistų vietovių būklę, tačiau visose aplankytose valstybėse narėse jie yra neišsamūs ir tik dviejose iš jų jie apima informaciją, leidžiančią nustatyti viešosios intervencijos užterštose vietovėse prioritetus (žr. 43 ir 44 dalis).

- 68.** Nors struktūrinių fondų reglamentuose nėra specialių taisyklių, skirtų skatinti konkrečius apleistų vietovių gaivinimo geriausios praktikos aspektus, kai kurios valstybės narės remia integruoto vystymo metodą ir apleistų vietovių naudojimo pirmenybę žaliųjų zonų atžvilgiu (žr. 45 dalį).

2 REKOMENDACIJA

Valstybės narės turėtų:

- a) rengdamos apleistų vietovių gaivinimo strategijas, nustatyti aiškius tikslus;
- b) skatinti apleistų vietovių gaivinimą ir vengti naudoti žaliąsias zonas, išskyrus pačius būtinausius atvejus, ir tokiais atvejais reikalauti taikyti kompensavimo priemones;
- c) numatyti priemones probleminėms vietovėms, kurios yra privati nuosavybė ir kurių savininkai nesiima būtinų veiksmų;
- d) numatyti dažniau laikinai naudoti atgaivintas apleistas vietas kaip žaliąsias zonas;
- e) reikalauti, kad vietos ir regioninės valdžios institucijos tvarkytų apleistų ir užterštų vietovių registrus; pastarieji turėtų būti standartizuoti bent valstybių narių lygmeniu tam, kad galima būtų juos konsoliduoti į nacionalinį registrą, siekiant palengvinti apleistų vietovių gaivinimo ir atitaisymo politiką;
- f) sudaryti apleistų vietovių sąrašus, kur įtariama, kad yra tarša, ir jas klasifikuoti pagal atitinkamą sveikatos ar aplinkosauginę riziką. Vietovėms turėtų būti nustatyti atitaisymo prioritetai, kad būtų lengviau parengti atitaisymo planus, padedančius stiprinti sveikatos apsaugą ir pasiekti ES aplinkosauginius tikslus, tokius kaip, pavyzdžiui, Europos vandens pagrindų direktyvoje reikalaujama gera vandens ekologinė būklė.

Komisija ir valstybės narės turėtų:

- a) remti geriausios praktikos taikymą kuriant verslo parkus ir teikiant pirmenybę apleistų vietovių gaivinimui, užuot naudojus žaliąsias zonas.

PASIEKTŲ REZULTATŲ KAINA

- 69.** Rezultatai galėjo būti pasiekti mažesnėmis ES biudžeto sąnaudomis dėl įvairių priežasčių.
- 70.** Pajamas sukuriančių projektų atveju viešoji dotacija ne visuomet buvo pagrįsta finansavimo spragos vertinimu, o tais atvejais, kai ši spraga buvo įvertinta, nustatyta trūkumų (žr. 48 ir 49 dalis).
- 71.** Tais atvejais, kai finansavimo spraga buvo vertinama, sprendime dėl dotacijos ne visuomet buvo numatyta susigrąžinimo išlyga, kuri būtų taikoma, jei projektas sukurtų daugiau pajamų nei buvo tikėtasi, o struktūrinių fondų reglamentai to daryti nereikalauja. Tais atvejais, kai pajamų iš anksto įvertinti nebuvo galima arba kai pajamų iš projektų nebuvo tikimasi, struktūrinių fondų reglamentai suteikia teisę valdymo institucijoms reikalauti sugrąžinti sukurtas pajamas. Tačiau, kadangi gaivinimo projektai dažnai apima ilgesnius laikotarpius, penkerių metų laikotarpis į kurį šiuo metu atsižvelgiama vertinant tokias pajamas, yra per trumpas (žr. 57–58 dalis).
- 72.** Nors principas „moka teršėjas“ yra įtrauktas į valstybių narių teisinį pagrindą, jis nebuvo taikomas nuosekliai ir dalis aplinkos atitaisymo buvo finansuota iš nacionalinių ir ES fondų. Neretai susitarimai tarp teršėjų, žemės savininkų ir vystytojų nėra pakankamai skaidrūs ir ne visuomet įmanoma nustatyti, kokią dalį atitaisymo darbų sąnaudų iš tikrųjų sumokėjo teršėjas (žr. 50–55 dalis).
- 73.** Valstybių narių institucijos nenuosekliai taikė konkrečias valstybės pagalbos taisykles (žr. 56 dalį).

3 REKOMENDACIJA

Valstybės narės turėtų:

- a) kruopščiai įvertinti kiekvieno projekto finansavimo spragą;
- b) reikalauti, kad tai, koku mastu gali būti pritaikytas principas „moka teršėjas“, būtų aiškiai įvertinta visų gaivinimo projektų atveju ir kad šio principo taikymas būtų laikomas ES finansavimo skyrimo sąlyga;
- c) taikyti visas su Komisija suderintų valstybės pagalbos schemų nuostatas;
- d) atlikti išsamias patikras, leidžiančias užtikrinti, kad atitaisymui skirtos subsidijos nebūtų suteikiamos toms vietovėms, kurių savininkai jau gavo prikimo kainos nuolaidas. Dėl to, valdžios institucija privalo turėti patikimą sklypo rinkos vertės vertinimą, realistinį galimų atitaisymo darbų sąnaudų įvertį ir gerai žinoti žemės įsigijimo sąlygas ir visas jose numatytas kainos nuolaidas;
- e) į visus su gaivinimo projektais susijusius sprendimus dėl dotacijų įtraukti susigrąžinimo išlygą, kad galėtų pakartotinai vertinti projektų finansinius rezultatus per ilgesnį laikotarpį (pvz., 15 metų), ir tais atvejais, kai projektai sukuria didesnes pajamas nei tikėtasi, galėtų susigrąžinti dalį dotacijos arba ją visą. Komisija turėtų kontroliuoti, kaip taikomos šios susigrąžinimo išlygos.

Komisija turėtų:

- a) išnagrinėti galimybę nustatyti bendrus principo „teršėjas moka“ taikymo principus tais atvejais, kai tarša įvyko anksčiau, nei šis principas buvo įvestas į įstatymą;
- b) priminti valstybėms narėms jų pareigą nustatyti finansavimo spragą visų pajamas sukuriančių projektų atžvilgiu ir taikyti visas galiojančias valstybės pagalbos taisykles.

Šią ataskaitą priėmė II kolegija, vadovaujama Audito Rūmų nario Harald NOACK, 2012 m. gruodžio 12 d. Liuksemburge įvykusiame posėdyje.

Audito Rūmų vardu

Pirmininkas

Vítor Manuel da SILVA CALDEIRA

10 nuotrauka. Buvusios anglių kasyklos šlako kaupų vietoje žemė ruošiama kelių infrastruktūros statybai (Javožnas, Lenkija)

STRUKTŪRINĖS PRIEMONĖS¹, PAGAL KURIAS FINANSUOJAMAS KARINIŲ IR PRAMONINIŲ VIETŪVIŲ GAIVINIMAS (2000–2006 M. IR 2007–2013 M. LAIKOTARPIAI)

2000–2006 m. pramoninių ir karinių vietovių gaivinimo struktūrinės priemonės				2007–2013 m. pramoninių ir karinių vietovių gaivinimo struktūrinės priemonės			
Valstybė narė	Kategorija	Skirta suma (eurais)	%	Valstybė narė	Kategorija	Skirta suma (eurais)	%
Vokietija	1	645 490 864	28,7	Vengrija	1	475 191 832	14,0
Jungtinė Karalystė	2	574 288 905	25,5	Čekija	2	372 290 509	11,0
Prancūzija	3	195 305 373	8,7	Vokietija	3	335 518 228	9,9
Nyderlandai	4	160 821 924	7,2	Rumunija	4	316 430 710	9,3
Portugalija	5	156 012 908	6,9	Italija	5	298 355 961	8,8
Italija	6	143 383 095	6,4	Lenkija	6	278 413 953	8,2
Belgija	7	65 421 025	2,9	Portugalija	7	191 960 262	5,7
Graikija	8	55 655 389	2,5	Jungtinė Karalystė	8	178 957 047	5,3
Ispanija	9	54 873 962	2,4	Ispanija	9	177 403 701	5,2
Čekija	10	46 073 161	2,0	Estija	10	138 045 325	4,1
Lenkija	11	43 940 360	2,0	Slovėnija	11	130 400 000	3,8
Vengrija	12	28 773 946	1,3	Bulgarija	12	108 322 014	3,2
Suomija	13	18 104 950	0,8	Prancūzija	13	90 193 437	2,7
ES tarpregioninis	14	17 035 874	0,8	Belgija	14	62 048 204	1,8
ES tarpvalstybinis	15	13 996 478	0,6	Latvija	15	49 000 000	1,4
Latvija	16	11 414 454	0,5	Malta	16	48 280 000	1,4
Liuksemburgas	17	10 019 687	0,4	ES tarpvalstybinis	17	47 801 926	1,4
Slovėnija	18	2 924 609	0,1	Nyderlandai	18	28 799 000	0,8
Malta	19	2 539 367	0,1	Graikija	19	26 295 000	0,8
Estija	20	1 712 389	0,1	Kipras	20	16 150 000	0,5
Austrija	21	674 726	0,0	Lietuva	21	14 501 892	0,4
				Liuksemburgas	22	3 786 550	0,1
				Suomija	23	2 071 886	0,1
IŠ VISO ES		2 248 463 446	100,0	IŠ VISO ES		3 390 217 437	100,0

¹ 2000–2006 m. laikotarpiui ES-10 valstybių narių skaičiai yra nuo 2004 metų.

Šaltinis: Regioninės ir miestų politikos GD 2010 m. gruodžio 31 d. duomenys.

II PRIEDAS

27 AUDITUOTŲ PROJEKTŲ IMTIS

			Ar ES bendrai finansuotas projektas įvykdytas?	ERPF bendrais finansavimas (milijonais eurų)	Ar numatyta kurti darbo vietas?	ERPF bendrai finansuoti gaivinimo darbai						Planuoti gaivinimo išdirbiai / planuotas būsimas žemės naudojimas			
						Nukenksminimas / stabilizavimas	Kraštovaizdžio formavimas	Nugriovimas / pastatų renovacija	Keliai, komunalinės paslaugos ir kita infrastruktūra	Žemės padalijimas pardavimui arba nuomai	Paruoštų naudoti pastatų statyba	Žemė ir pastatai pramoniniam ar komerciniam naudojimui	Žemė ir pastatai viešam naudojimui	Viešieji parkai	Rezervatai (vieši ar privatūs)
Tik atitaisymo darbas	Buvusi urano perdirbimo gamykla**	Mydlovary (CZ)	Y	18,50		√		√							√
	Buvusi anglių kasykla / cheminės atliekos	Berhida-Peremartoni (HU)		16,83		√									√
	Plieno liejykla	Dunaujvarošas (HU)	Y	2,93	Y	√									√
	Buvusi sprogmėnų gamykla	Berhida-Peremartoni (HU)		0,06	Y	√						√			
Tik pertvarkos darbas	Buvusi plieno ir metalo liejykla (Škoda)	Pilzenas (CZ)	Y	1,36	Y			√				√			
	Informacinių technologijų gamykla	Brno (CZ)	Y	0,43	Y			√				√			
	Buvusi naftos perdirbimo įmonė	Braunsbėdra (DE)	Y	6,32	Y			√	√	√		√			
	Buvusi atominė elektrinė	Arneburgas (DE)	Y	26,58	Y			√	√			√			
	Buvusios anglių kasyklos šachta	Javožnas (PL)	Y	3,32	Y		√		√	√		√			
	Valstybės rezervo žemė	Holtonas (UK)	Y	2,53	Y		√		√			√			

II PRIEDAS

		Ar ES bendrai finansuotas projektas įvykdytas?	ERPF bendrasis finansavimas (milijonais eurų)	Ar numatyta kurti darbo vietas?	ERPF bendrai finansuoti gavavimo darbai						Planuoti gavavimo išdirbiai / planuotas būsimas žemės naudojimas				
					Nukenksminimas / stabilizavimas	Kraštovaizdžio formavimas	Nugriovimas / pastatų renovacija	Keliai, komunalinės paslaugos ir kita infrastruktūra	Žemės padalijimas pardavimui arba nuomai	Paruoštų naudoti pastatų statyba	Žemė ir pastatai pramoniniam ar komerciniam naudojimui	Žemė ir pastatai viešam naudojimui	Viešieji parkai	Rezervatai (vieši ar privatūs)	
Mišrus atitaisymo ir pertvarkos darbas	Buvusi metalo gamykla	Halė (DE)	Y	3,79	Y	√			√			√			
	Buvusi anglių kasykla / kokso gamykla III*	Esenas (DE)	Y	2,21	Y	√		√	√	√		√			
	Anglių kasyklos šlako kaupai	Javožnas (PL)		7,07	Y	√	√		√			√			
	Buvęs pramoninis uostas I	Fernes Barou (UK)	Y	5,89	Y	√	√		√	√		√			
	Buvęs pramoninis uostas II	Fernes Barou (UK)	Y	5,79	Y	√	√		√	√		√			
	Buvusi pieno liejykla I	Duisburgas (DE)	Y	15,21	Y	√	√	√	√			√			
	Buvusi cinko gamykla II	Duisburgas (DE)	Y	20,90	Y	√	√	√	√			√			
	Buvusi pieno liejykla*	Dortmundas (DE)	Y	30,32	Y	√	√	√	√	√		√			
	Buvusi anglių kasykla / kokso gamykla I*	Esenas (DE)	Y	12,79	Y	√	√	√	√		√		√	√	
	Buvusi anglių kasykla / kokso gamykla II	Esenas (DE)		3,02		√	√		√					√	
	Buvę barakai ir akumuliatorių gamykla	Marcalis (HU)	Y	3,02		√	√	√	√		√			√	
	Buvusi elektrinė*	Lodzė (PL)		20,61	Y	√	√	√	√		√	√			
	Buvusi atvira kasykla I	Roderamas (UK)	Y	4,51	Y	√	√	√	√	√		√			
	Buvusi atvira kasykla II	Roderamas (UK)	Y	5,22	Y	√	√	√	√	√					
	Buvusi anglių kasykla / kokso gamykla	Šefildas (UK)	Y	10,33	Y	√	√	√	√	√	√	√			
	Buvusi metalo gamykla	Barnslis (UK)	Y	8,81	Y	√	√	√	√	√	√	√			
Buvusi cheminių medžiagų gamykla	Vidnesas (UK)	Y	2,53	Y	√	√		√	√	√	√				

Pastabos: Sanglaudos fondo(**) projektai arba ERPF „didelės apimties projektai“(*), kuriuos turi iš anksto patvirtinti Europos Komisija.

Šaltinis: 2000–2006 m. programavimo laikotarpio projektų VP galutinio įgyvendinimo ataskaita; sprendimai dėl dotacijų 2007–2013 m. programavimo laikotarpio projektams. Nacionalinės valiutos buvo konvertuotos į eurus pagal atitinkamo programavimo laikotarpio Europos Centrinio Banko vidutinį keitimo kursą.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

SANTRAUKA

I.

Apleistų karinių ir pramoninių vietovių gaivinimas yra svarbus siekiant, kad regionas taptų patrauklesnis, ir padeda kurti darbo vietas.

III. a)

Manoma, kad sertifikavimas yra gera praktika. Tačiau tai, kad sertifikavimas nebuvo vykdomas, o nacionalinės dirvožemio užterštumo tikrinimo vertės skiriasi, savaime nereiškia, jog nukenksminimo ir gaivinimo darbai atlikti netinkamai.

Projektai visada vystomi atsižvelgiant į ekonominės padėties neužtikrintumą. Kai kuriuos projektus vėluota įgyvendinti, nes dėl ekonomikos nuosmukio ir nacionaliniu lygmeniu vykdomo deficito mažinimo apribotas finansavimas. Ir viena, ir kita paveikė viešosios politikos prioritetus. Be to, darbo vietų kūrimas yra ilgalaikis tokių projektų tikslas.

Integruoto miesto vystymo plano koncepcija įtvirtinta Bendrijos strateginėse gairėse ir Reglamento (EB) Nr. 1828/2006 44 straipsnyje. Bendros Europos paramos tvarioms investicijoms į miestų teritorijas (JESSICA) finansų inžinerijos priemonė gali būti diegiama tik teritorijose, kurioms parengtas toks planas. Be to, pagal Reglamento (EB) Nr. 1080/2006 8 straipsnį ERPF gali remti integruotų ir tvarių strategijų kūrimą, kad būtų sprendžiama daugybė miestų teritorijų ekonominių, aplinkos ir socialinių problemų, įskaitant, be kita ko, fizinės aplinkos atkūrimą ir apleistų vietovių pertvarkymą.

III. b)

2006 m. Komisija pateikė Dirvožemio pagrindų direktyvos pasiūlymą (COM(2006) 232) – šioje direktyvoje būtų pateikta užterštos vietovės apibrėžtis ir nustatytas reikalavimas sudaryti valstybių narių nacionalinėje teritorijoje esančių tokių vietovių sąrašą. Nemažai apleistų vietovių yra užterštos, todėl taip pat būtų nurodytos. Šį pasiūlymą Europos Parlamentas per pirmąjį svarstymą priėmė 2007 m. lapkričio mėn. Taryba dar turi susitarti dėl bendrosios pozicijos.

Komisija taip pat ėmėsi su teisine sistema nesusijusių iniciatyvų skatinti gerąją praktiką, pvz., palaikyti neprižiūrimų, apleistų vietovių atkūrimą, užuot naudojus žaliąsias zonas, ir koordinuoti žemės naudojimą.

III. c)

Komisija pripažįsta, kad nustatant dotacijų sumas anksčiau būta trūkumų, iš dalies atsiradusių ir dėl reguliavimo sistemos. 2000–2006 m. projektų, iš kurių gauta nemažai grynyjų pajamų, didžiausios bendro finansavimo sumos nustatytos pagal Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 29 straipsnį. Reikalavimas įvertinti finansavimo spragą įtvirtintas 2007–2013 m. reglamente.

2007–2013 m. į pajamas, kurias galima nustatyti iš anksto, skirtinguose sektoriuose atsižvelgiama 10–30 metų. Ekonominės naudos analizės vadove rekomenduojama aplinkos sektoriuje diskontuojant projekto sąnaudas ir pajamas taikyti 30 metų ataskaitinį laikotarpį.

Komisija mano, kad įrašyti lėšų susigrąžinimo išlygą į valdymo institucijos skelbiamą pranešimą apie dotaciją yra gerosios praktikos pavyzdys, kurį valstybėms narėms būtų naudinga įtraukti į savo nacionalines taisykles.

Praktiškai taikyti principą „teršėjas moka“ sudėtinga. Dažnai neįmanoma pareikalauti, kad už sukeltą taršą iš pradžių buvęs atsakingas fizinis ar juridinis asmuo apmokėtų atitaisyto išlaidas, nes daugeliu atvejų to fizinio ar juridinio asmens jau nėra arba jis gali įrodyti laikęsis taršos atsiradimo metu taikytų taisyklių.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

IV. a)

Komisija pritaria šiai valstybėms narėms skirtai rekomendacijai ir reikalavimą taikyti integruotą vystymo metodą jau nustatė ne tik Bendrijos strateginėje programoje, bet ir Komisijos reglamente.

IV. b)

Komisijos tarnybos neseniai paskelbė tarnybų darbinį dokumentą (SWD(2012) 101 *final/2*), kuriame išdėstytos Geriausių praktinių dirvožemio užstatymo apribojimo ir jo poveikio mažinimo bei kompensavimo būdų gairės. Dokumente aprašyti valstybėse narėse įdiegti metodai, įskaitant tokius, kuriais atgrasoma nuo žaliųjų zonų keitimo ir pasėnio (dalies) jų paviršiaus užstatymo, taip pat skatinama pakartotinai naudoti jau užstatytas teritorijas, pvz., apleistas vietoves.

IV. c)

Su principu „teršėjas moka“ ir valstybės pagalba susijusios Audito Rūmų pastabos jau įtrauktos į 2007–2013 m. struktūrinių fondų reguliavimo sistemą.

Komisija mano, kad įrašyti lėšų susigrąžinimo išlygą į valdymo institucijos skelbiamą pranešimą apie dotaciją yra gerosios praktikos pavyzdys, kurį valstybėms narėms būtų naudinga įtraukti į savo nacionalines taisykles. Tačiau kadangi sprendimus dėl dotacijų skelbia valdymo institucijos, pagal pasidalijamojo valdymo principą stebėdamos projektų įgyvendinimą jos turėtų stebėti ir tai, kaip taikoma lėšų susigrąžinimo išlyga.

IV. d)

Komisija sutinka su Audito Rūmų rekomendacija, tačiau nurodo, kad 2006 m. pateikė Dirvožemio pagrindų direktyvos pasiūlymą (COM(2006) 232) – šia direktyva būtų sukurtas teisinis pagrindas siūlyti užterštų vietovių ir jų keliamos rizikos apibrėžimo, taip pat atitaisymo metodikos nustatymo ES standartus. Komisija pabrėžia, kad specialius ES teisės aktus dėl dirvožemio turi priimti teisės aktus bendrai leidžiančios institucijos.

Gana nemažai apleistų vietovių yra miestų teritorijose. Naudodamasi esamomis pagrindinėmis programomis ir finansine priemone JESSICA, pagal kurią reikalaujama parengti integruotą miesto vystymo planą, Komisija jau skatina integruotą tvarų miestų vystymą.

Be to, Komisija aktyviai ragina valstybes nares užtikrinti, kad apleistų vietovių gaivinimas būtų viena pagrindinių jų integruoto miesto vystymo metodo dalių, nes apleistų vietovių gaivinimas priklauso vienam iš keturių miestų teritorijoms taikomų investavimo prioritetų.

2014–2020 m. šis metodas bus taikomas gerokai griežčiau.

IV. e)

Komisija ėmėsi su teisine sistema nesusijusių iniciatyvų skatinti gerąją praktiką, pvz., palaikyti neprižiūrimų, apleistų vietovių atkūrimą, užuot naudojus žaliąsias zonas, ir koordinuoti žemės naudojimą.

Be to, Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad į jos pateiktą Dirvožemio pagrindų direktyvos pasiūlymą (COM(2006) 232) įtrauktas reikalavimas nustatyti nacionalinėje teritorijoje esančias užterštas vietoves.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

ĮVADAS

5.

Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad pavojingos veiklos vykdytojai griežtai įpareigoti pašalinti po 2007 m. balandžio 30 d., kai įsigaliojo Atsakomybės už aplinkos apsaugą direktyva 2004/35/EB, atsiradusią dirvožemio taršą. Atsižvelgdama į tai, Komisija nori priminti, kad 2006 m. pateikė Dirvožemio pagrindų direktyvos pasiūlymą (COM(2006) 232), į kurį įtrauktas reikalavimas nustatyti visas užterštas vietas, įskaitant tas, kurios užterštos iki 2007 m. balandžio mėn. Šis pasiūlymas vis dar svarstomas Taryboje. Europos Parlamentas pasiūlymą per pirmąjį svarstymą priėmė 2007 m. lapkričio mėn.

6.

Skatinimas taikyti integruotą vystymo metodą ir vėl naudoti apleistas vietas – plati koncepcija¹.

Taikyti integruotą vystymo metodą skatinama todėl, kad įvairūs miesto gyvenimo aspektai: aplinkos, ekonominis, socialinis ir kultūrinis – yra susipynę. Sėkmingai vystyti miestą įmanoma tik taikant integruotą metodą. Todėl su fizinės miestų aplinkos atnaujinimu susijusios priemonės turėtų būti derinamos su švietimo, ekonominio vystymosi, socialinės įtraukties ir aplinkos apsaugos skatinimo priemonėmis.

¹ Žr. Reglamento (EB) Nr. 1080/2006 8 straipsnį ir komunikatą „Sanglaudos politika ir miestai – miestų ir aglomeracijų įnašas į ekonomikos augimą bei darbo vietų kūrimą regionuose“ (COM(2006) 385 *final*).

AUDITO APIMTIS IR TIKSLAI

17.

Išskyrus didelės apimties projektus, projektų dokumentus saugo ne Komisija, o valstybių narių valdymo institucijos.

PASTABOS

23. Antroji įtrauka

Manoma, kad sertifikavimas yra gera praktika. Tačiau tai, kad sertifikavimas nebuvo vykdomas, savaime nereiškia, jog nukenksminimo ir gaivinimo darbai atlikti netinkamai.

Taip pat žr. Komisijos atsakymą į 5 dalies pastabas ir jos nurodytą 2006 m. Dirvožemio pagrindų direktyvos pasiūlymą (COM(2006) 232).

24.

Nėra suderintų dirvožemio teršalų tikrinimo verčių ir standartų, kurie leistų nustatyti, ar vietovėje kyla didelė rizika aplinkai ir žmonių sveikatai, taip pat šiuo metu nenustatyta ES mastu suderinta užterštos vietovės apibrėžtis. 2006 m. Komisija pateikė Dirvožemio pagrindų direktyvos pasiūlymą (COM(2006) 232) – šioje direktyvoje būtų pateikta užterštos vietovės apibrėžtis ir nustatytas reikalavimas sudaryti nacionalinėje teritorijoje esančių tokių vietovių sąrašą. Priėmus šią direktyvą būtų sukurtas būtinas teisinis pagrindas, kad vėliau – jei prireiktų ir apsikeitus informacija su valstybėmis narėmis – būtų patvirtinti ES bendri dirvožemio užteršimo rizikos vertinimo techniniai elementai, neatsižvelgiant į rizikos priimtinumą.

Taip pat žr. Komisijos atsakymą į 5 dalies pastabas.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

26.

Komisija palankiai vertina tai, kad pasiekti visi ar daugelis (per 90 proc.) – 20 iš 22 – audito metu patikrintų užbaigtų projektų išdirbių tikslų.

27.

Kad būtų pasiekti numatyti apleistų vietovių gaivinimo projektų rezultatai, reikia daug laiko.

1 langelis

Buvusio pramoninio uosto (Fernes Barou, Jungtinė Karalystė) pavyzdys rodo, kaip sunku vykdyti projektus per ekonomikos krizę.

2 langelis

Kalbant apie buvusią naftos perdirbimo įmonę (Braunsbėdra, Vokietija), atkurtų teritorijų pardavimo galimybių tyrimas buvo viena iš finansavimo sąlygų. Tačiau tuo metu, kai tvirtinamas finansavimas, valdymo institucija negali numatyti, kas galbūt įvyks po kelerių metų. Kad ir kokie kriterijai būtų nustatyti, galima patikrinti tik pardavimo galimybių tyrimo patikimumą.

3 langelis

Buvusios metalo gamyklos (Regioninės plėtros plane Atgimimo mieste įvardytas Barnslis, Jungtinė Karalystė) pavyzdys rodo, kaip sunku vykdyti projektus per ekonomikos krizę. Didinti teritorijos patrauklumą – dalis ERPF tikslų, kuriuos ne visada galima įvertinti kiekybiškai.

Buvusios plieno liejyklos (Dortmundas, Vokietija) projekto įgyvendinimas iš dalies priklauso nuo išorinių veiksnių, kuriems įtakos negali daryti nei valstybė narė, nei Komisija. Tai, kad 2011 m. viduryje buvo parduota tik 22 proc. esamo ploto, gali būti susiję su ekonomikos krize.

31.

Kad būtų pasiekti apleistų vietovių gaivinimo projektų rezultatai ir padarytas poveikis, reikia daug laiko. Darbo vietų kūrimas yra ilgalaikis tikslas, ypač kai projektais siekiama, kad aplinka taptų palankesnė ekonominei veiklai.

32.

Komisija palankiai vertina Audito Rūmų nustatytus faktus.

38.

Komisijos tarnybos neseniai paskelbė tarnybų darbinį dokumentą (SWD(2012) 101 *final/2*), kuriame išdėstytos Geriausių praktinių dirvožemio užstatymo apribojimo ir jo poveikio mažinimo bei kompensavimo būdų gairės. Dokumente aprašyti valstybėse narėse įdiegti metodai, įskaitant tokius, kuriais atgrasoma nuo žaliųjų zonų keitimo ir paskesnio (dalies) jų paviršiaus užstatymo, taip pat skatinama pakartotinai naudoti jau užstatytas teritorijas, pvz., apleistas vietoves.

39.

Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad bent dviejose iš penkių valstybių narių, kuriose atliktas auditas, buvo įdiegtos nuostatos, kuriomis skatinama atgaivintas apleistas vietoves laikinai naudoti kaip žaliąsias zonas.

40.

Komisija nurodo, jog ribotas nacionalinis ir (arba) regioninis biudžetas, apleistų vietovių registrų nebuvimas ir tai, kad sunku nustatyti žemės savininką, visada turi įtakos projektų įgyvendinimui.

40. Antroji įtrauka

Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad pagal siūlomą Dirvožemio pagrindų direktyvą (COM(2006) 232) iš valstybių narių būtų reikalaujama nustatyti jų teritorijoje esančias užterštas vietoves ir viešai paskelbti tokių vietovių sąrašą (taip pat žr. Komisijos atsakymą į 24 dalies pastabas). Nemažai apleistų vietovių yra užterštos, todėl taip pat būtų nurodytos.

43.

Žr. Komisijos atsakymus į 24 ir 40 dalių pastabas: Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad pagal siūlomą Dirvožemio pagrindų direktyvą iš valstybių narių būtų reikalaujama nustatyti jų teritorijoje esančias užterštas vietoves ir viešai paskelbti tokių vietovių sąrašą.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

5 langelis

Nors esama vietos lygmens iniciatyvų, nacionalinis registras Lenkijoje neabejotinai padėtų tiksliau nustatyti prioritetus.

Vis dėlto 2012 m. kovo mėn. Lenkijos vyriausybei priėmus 2030 m. nacionalinę erdvinio vystymo koncepciją bus užtikrintas planavimo koordinavimas ir integruoto metodo taikymas atgaivintoms teritorijoms.

44.

Žr. Komisijos atsakymą į 43 dalies pastabas.

6 langelis

Žr. Komisijos atsakymą į 40 dalies antrosios įtraukos pastabas.

45.

Sprendimą dėl ERPF bendrai finansuojamų projektų atrankos kriterijų priima programų priežiūros komitetai. Komisija ragina kaip atrankos kriterijus įtraukti tokias koncepcijas, kaip pridėtinė vertė, ekonominis naudingumas ir aplinkos tvarumas, taip pat rekomenduoja taikyti geriausią praktiką.

Siekdama paskatinti šioje srityje taikyti gerąją praktiką, Komisija imasi ne tik teisinių priemonių, bet ir įvairių kitų iniciatyvų. Pavyzdžiui, Komunikate „Sanglaudos politika ir miestai – miestų ir aglomeracijų įnašas į ekonomikos augimą bei darbo vietų kūrimą regionuose“ (COM(2006) 385 *final*) ji skatina atkurti neprižiūrimas, apleistas vietas, užuot naudojus žaliąsias zonas, taip pat koordinuoti žemės naudojimo ir sanglaudos politiką siekiant spręsti dėl padriko miestų plėtimosi kylančias problemas. Jos tarnybos taip pat padėjo parengti ir internete paskelbė ekspertų parengtą per 2010 m. konferenciją „Regionų ekonominiai pokyčiai“ vykusio seminario „Apleistų vietovių ir pastatų pakartotinis naudojimas“ rezultatų ataskaitą, kurioje pateikiama gerosios patirties pavyzdžių.

45. Pirmoji įtrauka

Skirstyti projektus pagal svarbą ir priimti sprendimus dėl projektams taikomos ES finansavimo normos – programą vykdančių institucijų kompetencija.

48. Antroji įtrauka

Komisija pripažįsta, kad nustatant dotacijų sumas anksčiau būta trūkumų, iš dalies atsiradusių ir dėl reguliavimo sistemos. 2000–2006 m. projektų, iš kurių gauta nemažai grynųjų pajamų, didžiausios bendro finansavimo sumos nustatytos pagal Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 29 straipsnį. Reikalavimas įvertinti finansavimo spragą įtvirtintas 2007–2013 m. reglamente.

7 langelis

Nuo 2007 m. taikomas finansavimo spragos metodas valstybės rezervo žemėje (Holtonas, Jungtinė Karalystė) 2000–2006 m. tokiu pat būdu dar netaikytas. ERPF bendro finansavimo dalis yra mažesnė už Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 29 straipsnyje numatytą didžiausią intervencijos sumą, todėl, laikantis taikytų nuostatų, į potencialiai gausimas pajamas iš tiesų buvo atsižvelgta.

Nuo 2007 m. taikomas finansavimo spragos metodas buvusioje planuojamoje atominėje elektrinėje (Arneburgas, Vokietija) 2000–2006 m. tokiu pat būdu dar netaikytas (žr. Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 29 straipsnio 4 dalį).

49.

Komisija pripažįsta, kad nustatant dotacijų sumas anksčiau būta trūkumų, iš dalies atsiradusių ir dėl reguliavimo sistemos. Projektų, iš kurių gauta nemažai grynųjų pajamų, didžiausios bendro finansavimo sumos nustatytos pagal minėtaisiais trimis atvejais taikytiną Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 29 straipsnio 4 dalį. Finansavimo spragos metodas įtvirtintas 2007–2013 m. reglamente.

49. Pirmoji įtrauka

Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad dėl 8 iš 15 audito metu patikrintų projektų, kuriuos vykdant naudos gavėjas atliko finansavimo spragos vertinimą, Audito Rūmai nenustatė faktų, susijusių su to paties tvarkytojo kitur vystomuose objektuose galbūt gautomis pajamomis.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

49. Antroji įtrauka

Iš tikrųjų turi būti atliktas nepriklausomas žemės rinkos kainos vertinimas. Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad dėl 22 iš 27 audito metu patikrintų projektų Audito Rūmai nenustatė su tokiu vertinimu susijusių faktų.

8 langelis

Dėl buvusios anglių kasyklos ir kokso gamyklos (Šefildas, Jungtinė Karalystė) žr. atsakymą į 7 langelio pastabas.

9 langelis

Buvusioje atviroje kasykloje (Roderamas, Jungtinė Karalystė) žemės pirkimo tinkamumas pagal 5 taisyklę (Reglamentas (EB) Nr. 1685/2000) turėjo būti įvertintas atsižvelgiant į valstybės pagalbos schemą. Atsižvelgiant į valstybės pagalbos schemą, žemės vertė turėjo būti lygi nuliui arba, tam tikromis aplinkybėmis, mažesnė už faktinę pirkimo kainą arba rinkos vertę.

Dėl buvusios plieno liejyklos (Dortmundas, Vokietija) Komisija imsis tolesnių veiksmų.

50.

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 191 straipsnio 2 dalyje nustatytas principas, kad už žalą atlygina teršėjas, yra vienas pagrindinių aplinkos politikos principų. Tai kontroliuojama ES lygmeniu ir privatūs asmenys negali tiesiogiai remtis šiuo SESV straipsniu siekdami, kad nebūtų taikomi bet kurios aplinkos politikos srities nacionalinės teisės aktai, kai nėra tuo pačiu straipsniu grindžiamų ES teisės aktų². Kitaip tariant, valstybių narių lygmeniu laikytis šio straipsnio privaloma tiek, kiek jis įgyvendinamas ES lygmens antrinės teisės aktais, pvz., direktyvomis (Atsakomybės už aplinkos apsaugą direktyva 2004/35/EB, Vandens pagrindų direktyva 2000/60/EB, Atliekų pagrindų direktyva 2008/98/EB, Kasybos pramonės atliekų direktyva 2006/21/EB ir pan.).

Remiantis Valstybės pagalbos aplinkos apsaugai Bendrijos gairėmis³, jei tokio ES lygmens antrinės teisės akto nėra, principas „teršėjas moka“ įgyvendinamas tiek, kiek yra apibrėžtas taikomuose nacionalinės teisės aktuose.

² 2010 m. kovo 9 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-378/08 46 punktas.

³ OL C 82, 2008 4 1, p. 1–33.

51.

Be atsakyme į 50 dalies pastabas išdėstytų dalykų, Komisijos pateiktame Dirvožemio pagrindų direktyvos pasiūlyme būtų numatyta sukurti atitinkamą šešėlininkų vietovių (užterštų vietovių, už kurių užteršimą atsakingo fizinio ar juridinio asmens, laikantis principo „teršėjas moka“, neįmanoma nustatyti ar pripažinti atsakingu pagal ES ar nacionalinės teisės aktus arba negalima priversti padengti ištyrimo ir atitaisymo išlaidų) ištyrimo ir atitaisymo finansavimo ekonominį mechanizmą.

53.

Komisija sutinka, kad, siekdamas sumažinti aprašytą riziką, programą vykdančios institucijos turi būti atsargios.

54.

Kaip Audito Rūmai nurodo 53–55 dalyse, vykdant audito metu patikrintus projektus kilo daug sunkumų, visų pirma susijusių su užterštos žemės pardavėjų ir tvarkytojų susitarimais.

10 langelis

Dėl buvusios plieno liejyklos (Dortmundas, Vokietija) Komisija imsis tolesnių veiksmų.

55.

Komisija visada rekomenduoja, kad žemės (ir pastatų) vertė nustatytų nepriklausomas kompetentingas vertintojas arba deramai įgaliota oficiali įstaiga (Reglamento (EB) Nr. 1685/2000 5 taisyklė).

11 langelis

Dėl buvusios cheminių medžiagų gamyklos (Vidnesas, Jungtinė Karalystė) ir buvusios anglių kasyklos ir kokso gamyklos (Šefildas, Jungtinė Karalystė) Komisija imsis tolesnių veiksmų.

Dėl buvusios atviros kasyklos (Roderamas, Jungtinė Karalystė) valdymo institucija Komisijai pranešė, kad ėmėsi veiksmų apie šį atvejį informuoti Būstų ir bendruomenių agentūrą (*Homes and Community Agency*).

KOMISIJOS ATSAKYMAI

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

57.

Komisija mano, kad įrašyti lėšų susigrąžinimo išlygą į valdymo institucijos skelbiamą pranešimą apie dotaciją yra gerosios praktikos pavyzdys, kurį valstybėms narėms būtų naudinga įtraukti į savo nacionalines taisykles.

2000–2006 m. programavimo laikotarpiu ES įnašas į projektus, iš kurių gaunama pajamų, Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 29 straipsnio 4 dalyje apribotas atsižvelgiant į prioritetinį tikslą ir investavimo sektorių. 2007–2013 m. laikotarpiui Reglamento (EB) Nr. 1083/2006 55 straipsnio 4 dalyje nustatytos bendrosios gairės, kaip elgtis su pajamomis, į kurias teikiant projektą neatsižvelgta. Su finansavimo spragos skaičiavimo standartiniu metodu ir projektais, iš kurių gaunama pajamų, susijusios papildomos gairės pateiktos 2008 m. Ekonominės naudos analizės vadove, kuris taikomas visoms valstybėms narėms, bet gali būti priderintas prie konkrečių nacionalinių sąlygų. Taigi kai kurios valstybės narės paskelbė savo ekonominės naudos analizės gaires, todėl tarp valstybių narių atsirado tam tikrų skirtumų. Su projektais, iš kurių gaunama pajamų, susijusios aiškios ir išsamios gairės paskelbtos 2007–2013 m. programavimo laikotarpio pradžioje (COCOF 07/0074/09 ir 08/0012/02).

58.

Komisija mano, kad vykdant projektus, kurių pajamų juos tvirtinant nebuvo galima numatyti ar apskaičiuoti, valdymo institucija turėtų turėti galimybę patikrinti, ar įgyvendinus projektą gauta pajamų. Reglamente nurodytas laikotarpis tinkamas, nes taip užtikrinama pusiausvyra tarp būtinybės peržiūrėti galimas pajamas, kai jos galiausiai gaunamos, ir pagrįstų valdymo institucijos bei naudos gavėjų lūkesčių užbaigti įgyvendintus projektus.

59.

Apleistų karinių ir pramoninių vietovių gaivinimas – pirmas žingsnis siekiant, kad regionas taptų patrauklesnis. Tai būtina veiklos, kurią vykdant kuriamos darbo vietos, vystymo sąlyga.

60.

Kai kuriuos projektus vėluota įgyvendinti, nes dėl ekonomikos krizės apribotas finansavimas, o darbo vietų kūrimas yra ilgalaikis tokių projektų tikslas.

61.

Praktiškai taikyti principą „teršėjas moka“ sudėtinga. Dažnai neįmanoma pareikalauti, kad už sukeltą taršą iš pradžių buvęs atsakingas fizinis ar juridinis asmuo apmokėtų atitaisyimo išlaidas, nes daugeliu atvejų to fizinio ar juridinio asmens jau nėra arba jis gali įrodyti laikęsis taršos atsiradimo metu taikytų taisyklių.

62.

Komisija mano, kad įrašyti lėšų susigrąžinimo išlygą į valdymo institucijos skelbiamą pranešimą apie dotaciją yra gerosios praktikos pavyzdys, kurį valstybėms narėms būtų naudinga įtraukti į savo nacionalines taisykles.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

64.

Manoma, kad sertifikavimas yra gera praktika. Tačiau tai, kad sertifikavimas nebuvo vykdomas, o nacionalinės dirvožemio užterštumo tikrinimo vertės skiriasi, savaime nereiškia, jog nukenksminimo ir gaivinimo darbai atlikti netinkamai. Komisijos pateiktame Dirvožemio pagrindų direktyvos pasiūlyme (COM(2006) 232) būtų pateikta užterštos vietovės apibrėžtis ir nustatytas reikalavimas sudaryti valstybių narių nacionalinėje teritorijoje esančių tokių vietovių sąrašą.

65.

Projektai visada vystomi atsižvelgiant į ekonominės padėties neužtikrintumą, o ekonomikos nuosmukis ir nacionaliniu lygmeniu vykdomas deficito mažinimas veikia viešosios politikos prioritetus.

Integruoto miesto vystymo plano koncepcija įtvirtinta Bendrijos strateginėse gairėse ir Reglamento (EB) Nr. 1828/2006 44 straipsnyje. Finansų inžinerijos priemonė JESSICA gali būti diegiama tik teritorijoje, kuriai parengtas toks planas. Be to, pagal Reglamento (EB) Nr. 1080/2006 8 straipsnį ERPF gali remti integruotą ir tvarytą strategijų kūrimą, kad būtų sprendžiama daugybė miestų teritorijų ekonominių, aplinkos ir socialinių problemų, įskaitant, be kita ko, fizinės aplinkos atkūrimą ir apleistų vietovių pertvarkymą.

1 rekomendacija valstybėms narėms

Komisija pritaria šiai valstybėms narėms skirtai rekomendacijai ir reikalavimą taikyti integruotą vystymo metodą jau nustatė ne tik Bendrijos strateginėje programoje, bet ir Komisijos reglamente.

1 a) rekomendacija Komisijai

Komisija sutinka su Audito Rūmų rekomendacija, tačiau nurodo, kad 2006 m. pateikė Dirvožemio pagrindų direktyvos pasiūlymą (COM(2006) 232) – šia direktyva būtų sukurtas teisinis pagrindas siūlyti užterštų vietovių, jų keliamos rizikos ir atitaisymo metodikos nustatymo ES standartus.

Šia direktyva ES būtų suderinta užterštos vietovės apibrėžtis ir, be kita ko, valstybėms narėms nustatytas įpareigojimas atitaisyti užterštas vietoves. Be to, priėmus šią direktyvą Komisija galėtų – jei prireiktų ir apsikeitusi informacija su valstybėmis narėmis – patvirtinti ES bendrus dirvožemio užteršimo rizikos vertinimo techninius elementus.

Komisija pabrėžia, kad specialius ES teisės aktus dėl dirvožemio turi priimti teisės aktus bendrai leidžiančios institucijos.

1 b) rekomendacija Komisijai

Gana nemažai apleistų vietovių yra miestų teritorijose. Naudodamasi esamomis pagrindinėmis programomis Komisija jau skatina integruotą tvarytą miestų vystymą. Nustačius reikalavimą, kad bent 5 proc. valstybėms narėms skirtų ERPF lėšų būtų išleista integruotiems tvaraus miestų vystymo veiksmams finansuoti, 2014–2020 m. šis metodas bus taikomas gerokai griežčiau. Integruotas miestų vystymas taip pat skatinamas taikant finansinę priemonę JESSICA, pagal kurią reikalaujama parengti integruotą miesto vystymo planą.

Be to, Komisija aktyviai ragina valstybes nares užtikrinti, kad apleistų vietovių gaivinimas būtų viena pagrindinių jų integruoto miesto vystymo metodo dalių, nes apleistų vietovių gaivinimas priklauso vienam iš keturių miestų teritorijoms taikomų investavimo prioritetų.

Bendras atsakymas į 66 ir 67 dalių pastabas

Išoriniai veiksniai, už kuriuos programą vykdančios institucijos neatsako, kaip antai ribotas nacionalinis ir (arba) regioninis biudžetas ir tai, kad sunku nustatyti žemės savininką, visada turi įtakos gaivinimo projektų įgyvendinimui.

Pagal siūlomą Dirvožemio pagrindų direktyvą (COM(2006) 232) iš valstybių narių būtų reikalaujama nustatyti jų teritorijoje esančias užterštas vietoves ir viešai paskelbti tokių vietovių sąrašą. Nemažai apleistų vietovių yra užterštos, todėl jos taip pat būtų nurodytos.

68.

Sprendimą dėl ERPF bendrai finansuojamų projektų atrankos kriterijų priima programų priežiūros komitetai. Komisija ragina kaip atrankos kriterijus įtraukti tokias koncepcijas, kaip pridėtinė vertė, ekonominis naudingumas ir aplinkos tvarumas, taip pat rekomenduoja taikyti geriausią praktiką.

Komisija taip pat ėmėsi su teisine sistema nesusijusių iniciatyvų skatinti gerąją praktiką, pvz., palaikyti neprižiūrimų, apleistų vietovių atkūrimą, užuot naudojus žaliąsias zonas, ir koordinuoti žemės naudojimą.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

2 b) rekomendacija valstybėms narėms

Komisija primena, kad jos tarnybos neseniai paskelbė tarnybų darbinį dokumentą (SWD(2012) 101 *final/2*), kuriame išdėstytos Geriausių praktinių dirvožemio užstatymo apribojimo ir jo poveikio mažinimo bei kompensavimo būdų gairės. Dokumente aprašyti valstybėse narėse įdiegti metodai, įskaitant tokius, kuriais atgrasoma nuo žaliųjų zonų keitimo ir paskesnio (dalies) jų paviršiaus užstatymo, taip pat skatinama pakartotinai naudoti jau užstatytas teritorijas, pvz., apleistas vietoves.

2 rekomendacija Komisijai ir valstybėms narėms

Komisija ėmėsi su teisine sistema nesusijusių iniciatyvų skatinti gerąją praktiką, pvz., palaikyti neprižiūrimų, apleistų vietovių atkūrimą, užuot naudojusi žaliąsias zonas, ir koordinuoti žemės naudojimą.

70.

Komisija pripažįsta, kad nustatant dotacijų sumas anksčiau būta trūkumų, iš dalies atsiradusių ir dėl reguliavimo sistemos. 2000–2006 m. projektų, iš kurių gauta nemažai grynųjų pajamų, didžiausios bendro finansavimo sumos nustatytos pagal Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 29 straipsnio 4 dalį. Finansavimo spragos metodas įtvirtintas 2007–2013 m. reglamente.

71.

Komisija mano, kad įrašyti lėšų susigrąžinimo išlygą į valdymo institucijos skelbiamą pranešimą apie dotaciją yra gerosios praktikos pavyzdys, kurį valstybėms narėms būtų naudinga įtraukti į savo nacionalines taisykles. Tačiau kadangi sprendimus dėl dotacijų skelbia valdymo institucijos, pagal pasidalijamojo valdymo principą stebėdamos projektų įgyvendinimą jos turėtų stebėti ir tai, kaip taikoma lėšų susigrąžinimo išlyga.

Komisija mano, kad vykdant projektus, kurių pajamų juos tvirtinant nebuvo galima numatyti ar apskaičiuoti, valdymo institucija turėtų turėti galimybę patikrinti, ar įgyvendinus projektą gauta pajamų. Reglamente nurodytas laikotarpis tinkamas, nes taip užtikrinama pusiausvra tarp būtinybės peržiūrėti galimas pajamas, kai jos galiausiai gaunamos, ir pagrįstų valdymo institucijos bei naudos gavėjų lūkesčių užbaigti įgyvendintus projektus.

72.

Komisija nurodo, kad, siekdamas sumažinti su sudėtingais teršėjū, žemės savininkų ir tvarkytojų susitarimais susijusią aprašytą riziką, programą vykdančios institucijos turi būti atsargios.

Komisija visada rekomenduoja, kad žemės (ir pastatų) vertę nustatytų nepriklausomas kompetentingas vertintojas arba deramai įgaliota oficiali įstaiga (Reglamento (EB) Nr. 1685/2000 5 taisyklė).

73.

Komisija sutinka, kad nacionalinės institucijos visada privalo laikytis valstybės pagalbos taisyklių, nes tos taisyklės yra struktūrinių fondų teisės aktuose nustatytų įpareigojimų dalis.

3 e) rekomendacija valstybėms narėms

Komisija mano, kad įrašyti lėšų susigrąžinimo išlygą į valdymo institucijos skelbiamą pranešimą apie dotaciją yra gerosios praktikos pavyzdys, kurį valstybėms narėms būtų naudinga įtraukti į savo nacionalines taisykles. Tačiau kadangi sprendimus dėl dotacijų skelbia valdymo institucijos, pagal pasidalijamojo valdymo principą stebėdamos projektų įgyvendinimą jos turėtų stebėti ir tai, kaip taikoma lėšų susigrąžinimo išlyga.

3 a) rekomendacija Komisijai

Komisija mano, kad siekiant taikyti principą „teršėjas moka“ apibrėžtini bendrieji principai jau nustatyti.

3 b) rekomendacija Komisijai

Komisija jau įgyvendino šią Audito Rūmų rekomendaciją. Laikytis valstybės pagalbos taisyklių visada buvo teisės aktuose nustatytas reikalavimas. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu pagal Komisijos reguliavimo sistemą reikalaujama atsižvelgti į finansavimo spragos metodą. Suderinusi su valstybėmis narėmis, Komisija programavimo laikotarpio pradžioje pateikė su projektais, iš kurių gaunama pajamų, susijusias aiškias ir išsamias gaires (COCOF 07/0074/09 ir 08/0012/02).

Europos Audito Rūmal

Specialioji ataskaita Nr. 23/2012

Ar ES struktūrinės priemonės sėkmingai padėjo gaivinti apleistas pramonines ir karines vietas?

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras

2013 — 55 p. — 21 × 29,7 cm

ISBN 978-92-9241-100-8

doi:10.2865/58024

KAIP ĮSIGYTI ES LEIDINIŲ

Nemokamų leidinių galite įsigyti:

- svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>);
- Europos Sąjungos atstovybėse arba delegacijose. Jų adresus rasite svetainėje: <http://ec.europa.eu> arba sužinosite kreipęsi faksu: +352 2929-42758.

Parduodamų leidinių galite įsigyti:

- svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>).

Prenumeruoti leidinius (pvz., metines *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* serijas, *Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos rinkinius*) galite:

- tiesiogiai iš Europos Sąjungos leidinių biuro platintojų (http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm).

EUROPOJE RANDASI VIS DAUGIAU IR DAUGIAU BŪTINŲ GAIVINTI APLEISTŲ IR NENAUDOJAMŲ PRAMONINIŲ IR KARINIŲ VIETŲ (APLEISTŲ VIETŲ), KURIŲ DAUGELIS YRA UŽTERŠTOS. ES STRUKTŪRINĖMIS PRIEMONĖMIS SKATINAMAS APLEISTŲ VIETŲ GAIVINIMAS, SIEKIANT APSAUGOTI ŽMONIŲ SVEIKATĄ IR APLINKĄ BEI SUMAŽINTI MIESTŲ PLĖTIMĄSI. AUDITO RŪMAI VERTINO, AR BUVO PASIEKTI ES FINANSUOJAMŲ GAIVINIMO PROJEKTŲ TIKSLAI, AR SPRENDŽIANT, KAM SKIRTI ES PARAMĄ BUVO REMIAMASI GRIEŽTAIS KRITERIJAI, IR AR REZULTATAI BUVO PASIEKTI MAŽIAUSIA KAINA ES BIUDŽETUI.

EUROPOS AUDITO RŪMAI